

משרד מבקר המדינה

דין וחשבון
על הביקורת בעיריית
רמת גן

ירושלים, חשון תשכ"ז - נובמבר 1966

משרד מבקר המדינה
אגף א' לביקורת הרשויות המקומיות

דין וחשבון מס' 3
על הביקורת בעיריית
רמת-גן

ירושלים, חשון תשכ"ז - נובמבר 1966

דין וחשבון זה מסכם את הביקורת שערך משרד מבקר המדינה על פעולותיה של עיריית רמת-גן בשנים 1960/61 עד 1964/65 ולגבי חלק מן הפעולות - עד סוף 1965/66. הביקורת הסתיימה ביוני 1966. הממצאים שהועלו במהלך הביקורת הומצאו לראש העירייה, לטיפול. דין וחשבון זה כולל את ממצאי הביקורת העיקריים. הדו"ח הקודם על הביקורת בעיריית רמת-גן הוצא בנובמבר 1961.

העירייה, תחומה ואוכלוסייתה

2 בדצמבר 1961 סופחו לתחום שיפוטה של העירייה 1,190 דונם, מהם 350 דונם בקירוב, שהועברו מתחום המועצה האזורית אונז, והיתר - שטח שהיה עד אז ללא מעמד מוניציפלי, ובו האוניברסיטה בר-אילן ואיזור תל-השומר, הכולל את בית החולים הממשלתי תל-השומר ושכונת מגורים בת 57 בתים (כ-500 תושבים); באפריל 1965 השתרע תחום העירייה על 12,210 דונם, בכללם 5,020 דונם בנייני מגורים ובניינים ציבוריים, 1,190 דונם איזור תל-השומר ואוניברסיטה בר-אילן, 470 דונם שטח תעשייה ומלאכה, 2,930 דונם גנים ומגרשי משחקים, 1,500 דונם אדמת בניין, 160 דונם אדמה חקלאית ו-940 דונם דרכים.

3 לפי נתוני העירייה, גדלה האוכלוסייה שבתחומה מ-90,000 נפש בראשית 1961/62 עד 110,000 נפש בקירוב בסוף 1964/65. באותה תקופה עלה מספר חדרי המגורים שבמקום מ-58,000 ל-70,000 חדר בקירוב (כ-1.6 נפש לחדר), ומספר בתי עסק, חרושת ומלאכה - מ-1,560 ל-2,700 בקירוב; בסוף 1964/65 היה שטח מבני תעשייה ומלאכה 176,000 מ"ר, ומספר בתי החרושת - 166, בהם הועסקו כ-5,000 עובדים.

מועצת העירייה וועדותיה

4 מועצת העירייה שכיחנה בחקופת הביקורת, נבחרה בנובמבר 1959 ומנתה 17 חברים. לראש העירייה היו שלושה סגנים, מהם אחד שימש ממלא מקומו הקבוע של ראש העירייה, בשכר. מועצת העירייה, שנבחרה בנובמבר 1965, מונה 21 חברים; לראש העירייה ארבעה סגנים, מהם ממלא המקום הקבוע ועוד שניים - בשכר. מועצת העירייה נבחרה ב-29 ועדות, ביניהן כל הוועדות הסטטוטוריות. מועצת העירייה משמשת, בהתאם לחוק, ועדה מקומית לתכנון ולבנייה.

5 - על-פי פקודת העיריות, ועדה של המועצה, שלא נקבע לה הרכב מיוחד בפקודת העיריות או בחוק אחר, יהיו מחצית חבריה, לפחות, חברי המועצה. נמצא, כי ב-10 מוועדותיה של המועצה הקודמת וב-14 מוועדותיה של המועצה הנוכחית היו מספר חברי המועצה פחות ממחצית חברי הוועדה. הוראה דומה בדבר ועדת הסעד, על-פי תקנות ארגון לשכות סעד (תפקידי המנהל וועדת הסעד), תשכ"ד - 1963, לא קוימה אף היא.

6 - פקודת העיריות קובעת, כי המועצה רשאית לבחור ועדת הנהלה קבועה שתפקידה ייעוץ בענייני העירייה. עוד קובעת הפקודה שהחלטות של ועדות המועצה טעונות אישור המועצה. מועצת העירייה בחרה בוועדת הנהלה, אולם בדרך כלל אין החלטותיה, כגון החלטה בדבר קבלת עובדים, דרגות שכר ותוספות, מובאות למועצת העירייה לאישור.

חאגידים שהעירייה מנהלת או משתתפת בהנהלתם

7 "בתי גאולים" בע"מ. החברה נוסדה ב-1947 במטרה לעסוק בפעולות שיכון ברמה-גן והסביבה. הון המניות שלה, בסך 3,000 ₪, מחולק ל-15 מניות יסוד בנות 0.40 ₪ ו-998 מניות רגילות בנות 3 ₪ - כל המניות בידי חברי מועצת העירייה. הנהלת החברה מונה 9 חברים, כולם חברי מועצת העירייה. החברה הקימה על קרקע עירונית שני שיכונים, בהם 83 יחידות דיור; בשנת 1964/65 הסתכמה ההכנסה מדמי שכירות ב-15,000 ₪. ענייני החברה - השכרת הדירות וענייני כספים וחשבונות - מנוהלים למעשה על-ידי העירייה, והיא הודיעה שהיא שוקלת את פירוק החברה.

8 - העירייה אינה מנהלת השבון נפרד בשם החברה, לרישום התכנון וההוצאה של החברה. לא החברה ולא העירייה הפועלת בשמה אינן עורכות דו"חות כספיים שנתיים זה שניש דבות; החברה לא מינתה רואה-חשבון, כנדרש על-פי החוק. לדעת מבקר המדינה, מאחר שהחברה נוהלה על-ידי נציגי רשות מקומית, וכספי ציבור עברו דרכה, יש לערוך ביקורת על חשבונות החברה, עוד לפני פירוקה.

9 חברת "בית אבות" ברמת-גן בע"מ. החברה, שנוסדה ב-1960, מקיימת בית אבות שכושר קליטתו 80 קשישים. הון המניות של החברה הוא 2,000 מניות בנות 1 ל"י, מהן 6 מניות המזכות את מחזיקיהן למנות את המנהלים. בידי העירייה כל המניות, פרט ל-3 מהמניות הפיוחיות, שהן בידי מנהלי החברה. העירייה הצמידה לרשות החברה ללא תמורה מבנה בן שלוש קומות ובו ארבעים חדרים, וכן בית-בנסת, חדר תהבות וספרייה. בית האבות החל לפעול בדצמבר 1965, ובמהלכו ובאחזקתו מועסקים 9 עובדים. בהקמת בית האבות השקיעה העירייה כ-500,000 ל"י כולל 75,670 ל"י תרומות של תורמים מנושבי העיר. העירייה הבטיחה לאחד התורמים לבטוח גרעונות העלוילים להתחנות מהחזקת בית האבות.

10 חברת "מרגלית" מפעלי רמת-גן לחינוך תיאון בע"מ. החברה נוסדה במאי 1962, במטרה לארגן מפעל הסכון למיטובי הוצאותיהם של בני חושבי רמת-גן על לימודים בטוסעות חינוך על-יטודיית. הון המניות של החברה הוא 50,000 ל"י; המניות הן בידי העירייה, מלבד שלוש, שהן בידי שלושה חבוי מועצתה. דו"ח על הביקורת בחברה הוגש על-ידי משרד מבקר המדינה בדצמבר 1965 (ראו עמ' 125 להלן).

11 חברת "מפעל למען הנוער ע"ש צבי קליר ז"ל". החברה הוקמה בשנת 1955 מתרומתו של תושב העיר להנצחת בנו, שנפל במלחמת העצמאות, לטיפול ערכים תרבותיים ולאומיים בקרב הנוער; לצורך זה מקיימת החברה בית תרבות ("בית צבי"). העירייה מיוצגת בהנהלת החברה, שהיא בת 9 חברים, על-ידי אחד מסגני ראש העירייה; העירייה מקציבה כל שנה סכומים להחזקת בית התרבות; בשנת 1964/65 הקציבה 12,000 ₪.

12 "בית עמנואל רוטשטיין" חברה מוגבלת בערבות. החברה הוקמה בשנת 1956, במטרה להקים מפעל להנצחת זכרו של פקד-טייס עמנואל רוטשטיין ז"ל, שנפל במלחמת העצמאות. ב"בית עמנואל" מחקיימות פעולות גדנ"ע. העירייה מיוצגת על-ידי שני נציגים בהנהלת החברה בת 4 חברים, ומקציבה סכומים שנתיים להחזקת הבית; בשנת 1964/65 - 6,500 ₪.

13 "יריד המזרח, חברה לתערוכות בע"מ". החברה נוסדה ב-1958 לשם עריכת ירידים ותערוכות בענפי המשק השונים. הון המניות הרשום של החברה - 1,020,000 ₪ וההון הנפרע - 854,900 ₪. המניות הן בידי העיריות תל-אביב-יפו ורמת-גן ובידי התאחדות בעלי החעשייה וחברת העובדים. חלקה של עיריית רמת-גן בהון המניות הוא מניית יסוד אחת בת 7,500 ₪ ו-15 מניות רגילות בנוח 100 ₪ כל אחת. העירייה מיוצגת במועצת המנהלים על-ידי ממלא-מקום ראש העירייה. דו"ח על הביקורת בחברה הוצא על-ידי משרד מבקר המדינה בנובמבר 1964.

14 "איגוד ערים אזור רמת-גן; בני-ברק וגבעתיים (כח' מטבחיים; בח' שחיטה ופיקוח וטרינרי)". האיגוד, שהוקם בנובמבר 1961, מקיים בית מטבחיים, בו משתתפות, מלבד עיריית רמת-גן, גם העיריות בני-ברק וגבעתיים; עוד מקיים האיגוד בית שחיטה לעופות, בו משתתפת גם

עיריית גבעתיים. השתתפות העירייה בקודטים ובמקורות של האיגוד היא 60% לגבי בית המטבחיים ו-75% לגבי בית השיטה לעופות. ויתור העירייה מכהן כיו"ר האיגוד. העירייה מיוצגת באופצת האיגוד על-ידי ארבעה נציגים, שניים לפנייני בית המטבחיים ושניים לפנייני בית השיטה לעופות. דו"ח על הביקורת באיגוד הוצא על-ידי מבקר המדינה במאי 1965 (ראה גם קטעים 42 ו-44 להלן).

15 "איגוד ערים אזור דן (ניוב)". האיגוד הוקם ב-1956 ובו מאוגדת העירייה יחד עם עוד שש עיריות סמוכות. העירייה מיוצגת באיגוד על-ידי שני נציגים. דו"ח על הביקורת באיגוד הוצא על-ידי מבקר המדינה באוקטובר 1962 (ראה גם קטע 38 להלן).

16 "רשות ניקוז מורד אילון (איזור 22)". ברשות, שהוקמה ביולי 1964, מאוגדת עיריית רמת-גן יחד עם העיריות חל-אביב-יפא וגבעתיים. לעיריית רמת-גן שני נציגים ברשות הניקוז.

17 משרד מבקר המדינה דן עם העירייה בדבר הצורך בחיבור ובמתווכים מלאים על החגידים שהעירייה מנהלת או שתחתנה בהנהלתה.

מ י נ ה ל

18 הסבלה להלן מראה את מספר העובדים לטובתם שהעירייה העסיקה במרס 1965, בהשוואה למרס 1963, לפי השירותים בהם הועסקו:

מ ר ס 1963				מ ר ס 1965				ה ש י ר ו ת
מהם במשרות חלקיות	סה"כ	עובדים זמניים	עובדים קבועים	מהם במשרות חלקיות	סה"כ	עובדים זמניים	עובדים קבועים	
(9)	(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	
1	155	14	141	-	163	27	136	<u>מינהל כללי</u>
								<u>שירותים</u>
-	235	42	193	1	274	70	204	תברואה
1	22	4	18	-	21	2	19	כיבוי-אש
1	152	31	121	2	146	15	131	תכנון ובניין
6	90	14	76	6	96	16	80	גנים ונטיעות
-	64	21	43	-	77	25	52	הפארק הלאומי
13	88	19	69	10	105	31	74	נכסים ציבוריים
146	421	84	337	165	476	112	364	חינוך
5	21	6	15	10	25	4	21	תרבות ופרסום
27	33	-	33	29	33	2	31	בריאות
2	29	5	24	-	33	8	25	סעד
1	59	3	56	1	59	3	56	מים ומאור
202	1,214	229	985	224	1,345	288	1,057	סה"כ עובדי שירותים
203	1,369	243	1,126	224	1,508	315	1,193	סה"כ עובדים

20 השוואת מספר עובדי העירייה במרס 1965 עם מספרם במרס 1963 מראה עלייה של כ-10%; השוואה עם ראשית החקופה הנסקרת (אפריל 1961) - 1,298 מראה עלייה של 16%. העלייה היתה בעיקר בשירותי חינוך, תברואה, הפארק הלאומי ואחזקת נכסים ציבוריים. היחס בין מספר העובדים למספר החושבים ברמת-גן היה כ-14 עובד ל-1,000 חושב בראשית החקופה הנסקרת ובסופה.

להלן טבלה המראה את ההוצאה למשכורת ושכר ואת אחוזי העלייה בהשוואה לכלל ההוצאה הרגילה ולמספר העובדים, בשנים 1961/62 עד 1964/65:

אחוז ההוצאה למשכורת ושכר מכלל ההוצאה הרגילה	סה"כ ההוצאה הרגילה	יתר ההוצאה בחקציב הרגיל		ההוצאה למשכורת ושכר		מספר העובדים והעלייה (באחוזים) לעומת מספר העובדים בשנה הקודמת		השנה
		העלייה (באחוזים) לעומת השנה הקודמת	הכנס	העלייה (באחוזים) לעומת השנה הקודמת	הכנס	(3)	(2)	
(9)	(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
%	באלפי ₪	%	באלפי ₪	%	באלפי ₪	%		
44	12,866	-	7,263	-	5,603	-	1,361	1961/62
45	16,251	22	8,926	31	7,325	-	1,369	1962/63
40	19,150	28	11,411	6	7,739	4	1,427	1963/64
49	22,562	-	11,430	44	11,132	6	1,508	1964/65

22 - בשנת 1962/63 לא הייתה כמעט עלייה במספר העובדים, בעוד ההוצאה לשכר עלתה ב-31% לעומת השנה הקודמת; יתר ההוצאות עלו ב-22% בלבד. באותה שנה השוותה העירייה את דריגות משכורתם של עובדיה לאלה של עובדי עיריית חיפה, השוואה שהביאה להעלאתם בדרגה של 475 מעובדי העירייה (35% מכלל העובדים). בשנת 1964/65 הייתה עלייה של 6% במספר העובדים לעומת השנה הקודמת, בעוד שבהוצאה למשכורת ושכר הייתה עלייה של 44%; יתר ההוצאות לא עלו. באותה שנה החליטה העירייה, לפי דרישת העובדים שאיימו בשביתה, להצמיד את תנאי עבודתם של עובדיה לאלה של עובדי עיריית חל-אביב. בעקבות השוואה זו הועלו בדרגה 860 עובדים (57% מכלל העובדים). בד בבד עם ההעלאה בדרגה,

הוגדלו החוספות וההטבות השונות (כולל הגדלת מספר ימי הפגרה) והופחתו שעות העבודה (מ-44.5 ל-41.5 שעות לשבוע). הפרשי השכר הסתכמו ב-1,108,000 ל"י. מפאת הפרשים אלה ותוספת עובדים עלה משקלה של ההוצאה לשכר בשנת 1964/65 ל-49% מכלל ההוצאה הרגילה, לעומת 40% בשנה הקודמת. החלטות העירייה להעניק לעובדיה את תנאי העבודה של עובדי העיריות תל-אביב-יפו וחיפה מהוות סטייה מהכללים שנקבעו בהתאם לחוקת העבודה לעובדים ברשויות המקומיות בישראל, המחייבת את העירייה, על-פי הסכם קיבוצי משנת 1959 בין מרכז השלטון המקומי ובין ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י.

23 - בדו"ח הביקורת הקודם העיר משרד מבקר המדינה על חסלום משכורות לעובדי העירייה בשיעורים העולים על אלה שנקבעו לגביהם. החל באפריל 1961 שונה סיווג העירייה לצורך קביעת דרגות השכר של עובדיה; כדרגה מכסימלית נקבעה דרגה 2. נמצא, כי החל בינואר 1964 שילמה העירייה לשלושה מעובדיה משכורת לפי דרגה 1, והחל באפריל 1964 - לשני עובדים אחרים לפי דרגה 2+.

24 - בעקבות הסיווג החדש שהונהג לגבי עובדים במינהל הציבורי, סיווגה העירייה, עד ראשית יוני 1966, כ-80% מכלל עובדיה והחלה בחסלום משכורותיהם וההפרשים המגיעים להם, אף-על-פי שהסיווג החדש של עובדי העירייה טרם אושר על-ידי הוועדה המקצועית העליונה לסיווג העובדים, כנקבע על-פי הוראות משרד הפנים.

25 - הסמכות למינוי פקידים לעירייה נתונה, על-פי הוראות החוק, בידי מועצת העירייה. בשנים 1961/62 עד 1964/65 נחקלו כ-500 עובדים חדשים, על-פי החלטת ועדת ההנהלה, ללא אישור מליאת המועצה.

- 26 - העירייה מעניקה לעובדיה, שילדיהם לומדים בבתי-ספר יטודיים ובגני ילדים, הנחה בשיעור של 50% מאגרת השירותים הנוספים. עוד מעניקה העירייה לעובדיה, שילדיהם לומדים בבתי-ספר תיכוניים עירוניים, הנחה בשיעור של 50% משכר הלימוד המדורג, שהם חייבים בו. להנחות אלה אין אסמכתה חוקית.
- 27 - בשנים 1961/62 עד 1964/65 שילמה העירייה לשבעה מעובדיה הבכירים מענקים חד-פעמיים בעד "מאמץ יתר" בסכומים שנעו מ-300 ל-1,200 ל" (בסך הכל 6,180 ל"); כן שילמה העירייה ל-34 עובדים הוצאות אש"ל ונסיעות בסכומים גלובליים - ל-31 מהם בשיעור של 50 ל" לחודש ול-3 בשיעור של 75 ל" לחודש. להוצאות אלה לא היתה אסמכתה מחאימה. בעקבות הביקורת הפסיקה העירייה, בראשית 1966, את חסלום המענקים בעד "מאמץ יתר" ואת החסלומים הגלובליים בעד הוצאות נסיעות.
- 28 - בראשית 1963 נתנה העירייה לאחד מעובדיה הבכירים הלוואה בסך 4,000 ל", ללא הקצבה מאושרת. על חשבון ההלוואה גבתה העירייה 150 ל" בלבד, והיתרה לא נוכחה מהחסלומים שהגיעו לעובד, אף-על-פי שפרש בינתיים מעבודתו בעירייה.
- 29 - על-פי הוראות משרד הפנים ועל-פי חוקת העבודה לעובדים ברשויות המקומיות, על הרשות המקומית לנהוג בכל העניינים הנוגעים לגימלאות של עובדיה על-פי הוראות חוק שירות המדינה (גימלאות), חש"ו - 1955. על-פי הוראות חוק זה יש לחשב את שיעורי הקיצבה על בסיס דרגת המשכורת האחרונה של העובד בחקופת שירותו. נמצאו מקרים בהם חישוב העירייה את שיעורי הקיצבה של עובדיה שפרשו מהשירות לפי משכורת העולה בדרגה אחת ("דרגת פרישה") על משכורתם האחרונה.

ביקורת פנימית

30 באפריל 1961 נחמנה בעירייה מבקר פנימי, הכפוף במישרים לראש העירייה. ביחידת הביקורת הפנימית מועסקים עוד שני עובדים. בשנת 1964/65 ערכה יחידת הביקורת הפנימית בדיקות על פעולותיהן של יחידות העירייה, בעיקר בתחומים הבאים: גביית הכנסות העירייה, ניהול כספים וחשבונות, תברואה, תכנון ובניין, ואחזקת נכסים. עוד שיפלה היחידה בתלונות החושבים, במתן חוות-דעת להנהלת העירייה, וכן בבירור הערות משרד מבקר המדינה.

31 בנובמבר 1965 בחרה העירייה ועדת ביקורת, שמתפקדה לדאוג לביצוע המלצותיו של מבקר העירייה וליזום פעולות ביקורת בתחומי פעולותיה השונים של העירייה. על הוועדה הוטל גם הטיפול בממצאי הביקורת של משרד מבקר המדינה.

פעולות העירייה

32 הוצאת העירייה בתקציב הרגיל בשנת 1964/65 הסתכמה ב-22,362,000 ₪, לאמור, 203 ₪ לחושב; הוצאת התקציב הבלתי רגיל באותה שנה הסתכמה ב-9,455,000 ₪.

שירותים מקומיים

33 בשנת 1964/65 הוציאה העירייה על שירותים מקומיים סך 9,831,000 ₪ (כ-89% לחושב), שהן 44% מההוצאה בתקציב הרגיל באותה שנה, לעומת 7,142,000 ₪ (71% לחושב) בשנת 1962/63, סכום המהווה אף הוא 44% מכלל ההוצאה הרגילה באותה שנה.

חברואה

34 שירותי החברואה של העירייה כוללים פינוי אשפה, שירותי נקיון, ביוב, פיקוח חברואי ושירותים וסרינריים, והם ניתנים על-ידי מחלקת החברואה, המקיימת סניף בדרומה של העיר. לצורך מתן השירותים מחולקת העיר לשישה אזורים, בכל אחד מהם מנהל אזורי, מנהל עבודה ומפקח עבודה.

פינוי אשפה

35 בתחום העירייה כ-14,000 פחי אשפה. האשפה מפונה שלוש פעמים בשבוע והיא מועברת למזבלה בחיריה שבחחום עיריית תל-אביב-יפו; בשנת 1964/65 שילמה העירייה דמי שימוש במזבלה בסך 48,000 ₪. הפסולת ממקומות בניה מועברת למגרש הסמוך לאצטדיון העירוני. האשפה מפונה על-ידי 14 צוותים בני 6 פועלים ונהג. ההוצאה על פינוי אשפה, כולל 140,000 ₪ לרכישה ציוד, הסתכמה בשנת 1964/65 ב-1,121,000 ₪ - 35% מכלל ההוצאה על חברואה.

36 - במאי 1963 דרשו פועלי האשפה הקטנת מיכסות העבודה שלהם, עקב עלייה במספר החושבים שבאזורי הפינוי. לאחר שחלק מהעובדים החל בשביחת האשח העבודה, הוקמה ועדה מורכבת מנציגי העירייה, מועצה הפועלים וועד הפועלים, לבדיקת תפוקת הפועלים בהשוואה לערים אחרות. הוועדה קבעה כי תפוקתם של שלושה צוותי העבודה מבין ארבעה שנבדקו פחותה מזו שבאזורים דומים בשלוש הערים הגדולות. בראשית 1964 הזמינה העירייה במכון לפיון העבודה והייצור סקר על שירותי הנקיון בעיר, במגמה לייצל אותם. העירייה נתנה למכון מקדמה בסך 5,000 ₪. בגלל אי-שיתוף פעולה מצד עובדי השירות, לא בוצע הסקר שהמכון החחיל בו, ואז הוטיפה העירייה לפועלי השירות שלושה צוותים.

שירותי נקיון

37 בניקוי הרחובות (כ-130 ק"מ) מועסקים 180 פועלים בשיטה אזורים. עבודת הניקוי נעשית גם בעזרת שתי מכונות סיאוס - ברחובות המרכזיים בכל יום וברחובות אחרים פעמיים או שלוש פעמים בשבוע; אחרי-כך מרוכזת האשפה ב-150 מיכלים המוצבים במקומות שונים בעיר. פעולות אנטי-מלריות נעשות בגדה אחת של נהר הירקון ושל נחל איילון, המהווים גבול של תחום העירייה. הוצאת העירייה על שרותי נקיון הסתכמה בשנת 1964/65 ב-1,332,000 ל"י (מזה 133,000 ל"י על פעולות אנטי-מלריות ו-67,000 ל"י לרכישת ציוד) - 42% מכלל ההוצאה על תברואה.

ביוב

38 יחידת הביוב של העירייה מטפלת באחזקת רשת הביוב בעיר, באורך של 130 ק"מ בקירוב. בעבודת אחזקה מועסקים 16 פועלים. כמעט כל המבנים בעיר מחוברים לרשת הביוב. בחצרות הבתים הנועשים שטרם חוברו לרשת קיימים בורות שופכים והעירייה מטפלת בהקטנם. מי הביוב מדרום העיר מוזרמים לבריכות הימצון שליד הפארק הלאומי, בהן הם עוברים תהליך טיהור ומשמשים להשקייה חלקית של הפארק והפרדס שלידו; מי הביוב מצפון העיר מועברים לרשת הביוב של איגוד ערים אזור דן (ביוב) (ראו קטע 15 לעיל). הוצאת העירייה לאחזקת הרשת בשנת 1964/65 הסתכמה ב-439,000 ל"י, כולל 234,000 ל"י השתתפות העירייה, בשיעור 10.5%, בהוצאות האיגוד.

ריסוי ופיקוח תברואי

39 מתוך 2,700 העסקים שבתחום העירייה טעונים 1,650 רישיון מלאכה ותעשייה מטעם העירייה. בפיקוח התברואי על בתי העסק ועל נקיון החצרות מועסקים 16 פקחים, מהם ארבע פחות. בשנת 1964 הוציאו

הפקחים 3,960 דו"חות, ובשנת 1965 - 4,520 דו"חות, על עבירות חברואיות בדבר מינוי אשפה, בורות שופכין, ורישוי עסקים, והגישו חכיעות משפטיות נגד העבריינים.

40 - העירייה נזהגת להתנות הוצאת רישיון מלאכה ותעשייה בתשלום כל המסים שמבקש הרישיון חייב לעירייה. הביקורת האביעה על כך שאין להתנות הוצאת רישיון או חידושו בתשלום חובות המסים, חוץ מאגרות הקטרות ברישיון עצמו.

41 - באולם מועצה הפועלים וב"בית-צבי" שבחוג העירייה מתקיימים מופעים אמנותיים (הצגות היאטרון וקונצרטים), בלי שהוצאו להם רשימות, כגדרש על-פי פקודת השעשועים הציבוריים, והעירייה לא נקטה צעדים לקיום הוראות החוק. גם לאמפיתיאטרון של העירייה שבפארק הלאומי וכן לאיצטדיון העירוני, בהם מתקיימים מופעי בידור וספורט, לא הוציאה העירייה רשימות, כגדרש על-פי פקודת השעשועים.

שירותים וטרינריים

42 השירותים הוטרנריים ניתנים על-ידי "איגוד ערים אזור רמת-גן, בני-ברק ובגבעתיים (בתי מטבחים, בתי שחיטה ופיקוח וטרינרי)", שמקום מושבו ברמת-גן. האיגוד מספק שירותי בית מטבחים ובית שחיטה לעופות. השירותים כוללים פיקוח וטרינרי על בית המטבחים ובית השחיטה לעופות, על איטליזים, חנויות למכירת עופות שחוטים ודגים ועל בית חרושת למזון מן החי, וכן שירות רפואי-וטרינרי לשני בני-חיות, לאזרות של הפארק הלאומי ולחווה החקלאית של העירייה, וחיסוך כלבים.

- 43 בשנים 1962/63 ו-1963/64 העביר האיגוד לעירייה טך כולל של 27,000 ל"י על חשבון העודפים השנתיים מהשירותים הוטרינריים.
- 44 בדו"ח הביקורת על האיגוד (ראה קטע 14 לעיל) הוער, בין השאר, על אי-קיום פיקוח וטרינרי על עופות הנמכרים באיטליזים וכן על אי-חיסון של כלבים שבחחום העירייה. בעקבות הביקורת הנהיג האיגוד, ב-1965/66, פיקוח על טיב בשר העופות הנמכר באיטליזים ומקפיד על חיסון של כלבים שבחחום העירייה. הביקורת עוררה את דעת העירייה על כך שיש להקפיד שלא ימצאו ראיטליזים עופות שחושים למכירה, שאין עליהם חותמת בדיקה של רופא וטרינרי, כנדרש על-פי חוקי-העזר שלה.
- 45 הוצאה העירייה לשירותי חברואה בשנת 1964/65 הסתכמה ב-3,189,000 ל"י - 14% מכלל ההוצאה הרגילה. בהוצאה זו היתה עלייה בשיעור של 49% לעומת 1963/64 ו-96% לעומת 1962/63. העלויות נובעות בעיקר מתשלומי הפרשי-שכר לעובדים ומרכישת ציוד מכני. רכישת הציוד תרמה לשיפור הנקיון בעיר.

שמירה ובטחון

- 46 שירותי שמירה ובטחון כוללים שירותי הג"א וכיבוי-אש. לתחנה לכיבוי-אש 9 מכוניות כיבוי, 13 מטאבות ו-2 סולמות מכניים. על-פי חוק שירותי הכבאות הועברה לעירייה, באפריל 1960, התחנה לכיבוי-אש שבמקום, שהיתה שייכת לאגודת מכבי-אש מתנדבים; מאז משמשת העירייה רשות כבאות. התחנה לכיבוי-אש נותנת שירותים גם לישוכים שבחחום המועצה האזורית אוננו; חמורת השירות קיבלה העירייה ב-1964/65 טך 3,500 ל"י מהמועצה האזורית וממטרד הפנים.

47

ההוצאה לשירותים אלה הסתכמה בשנת 1964/65 ב-379,000 ל"י, מזה 265,000 ל"י לכיבוי-אש ו-114,000 ל"י לשירותי הג"א. באותה שנה קיבלה העירייה 88,500 ל"י השתתפות הממשלה בשירות כיבוי-אש וגבתה 39,000 ל"י דמי שירותים. ההכנסה מדמי השירותים כוללת תקבולים בעד כיבוי שריפות, שאיבת מים, פתיחת דלתות ופעולות למניעת שריפות במפעלים.

48

- חוק שירותי הכבאות, תשי"ט - 1959 מורה כי זכויותיה והתחייבויותיה של אגודת הכבאים בתחומה של רשות כבאות, שהיו קיימות ביום 1.4.59 והן קיימות ביום תחילתו של החוק (14.8.59), יעברו לרשות הכבאות. העירייה קיבלה מאגודת הכבאים שפעלה במקום רשימת מאזן ליום 31.3.60, שהראתה רק התחייבויות בסך 10,354 ל"י וגרעון באוחו סכום; מאזן זה לא נבדק כלל מטעם העירייה. גם הפעולות הכספיות של האגודה שנעשו בין תאריך תחילת החוק הנדון ובין תאריך העברת התחנה לעירייה - לא נבדקו על-ידיה.

49

- ביולי 1962 החקין משרד הפנים תקנות בדבר האירגון והחקן של יחידות כבאים, לפיהן חקן תחנת הכבאות של עיריית רמת-גן הוא 21 נהגים-כבאים, ו-11 עובדי-עזר. נמצא, כי העירייה מעסיקה בתחנה 10 נהגים-כבאים ו-12 עובדי-עזר. לרשות התחנה עומדים 38 כבאים מתנדבים, לעומת 49 כנקבע בחקן. בסוף מאי 1966 ערך נציג משרד מבקר המדינה ביקורת בתחנה ומצא סידרי כוננות נאותים, אולם התברר כי עלולים להיווצר קשיים במשמרת לילה, בה נמצאים בתחנה רק שלושה נהגים-כבאים ללא עובדי-עזר כלל.

תכנון ובניין

- 50 חכנית המיתאר לעיר רמת-גן הוכנה בשנת 1956 והופקדה לפירסום בשנת 1959. הוועדה המקומית לבנייה ולתכנון העיר פועלת מאז על סמך חכנית זו ועל-פי חכניות מפורטות המתאשרות מזמן לזמן על-ידי הוועדה המחוזית. בשנת 1965 הוציאה הוועדה 600 היחרי בנייה (לעומת 970 ב-1964), מהם 156 לבניינים חדשים ו-444 לשינויים ולתוספות. בשנת 1965 נבנו בעיר 1,056 דירות (3,100 חדרים) לעומת 800 דירות (2,200 חדרים) בשנת 1964.
- 51 המחלקה הטכנית של העירייה מטפלת בתכנון של חלק מעבודות הפיתוח של העירייה ובהשגחה על ביצוען; חלק אחר מהעבודות נמטר למתכנני חוץ. בשנת 1964/65 הכינה המחלקה תכניות לעבודות פיתוח (מבנים, כבישים ומדרכות), בהיקף כספי של 2,300,000 ל"י בקירוב, מחוץ כלל העבודות בסך 9.5 מיליון ל"י שתוכננו באותה שנה.
- 52 הפיקוח על הבנייה בתחום העירייה מבוצע על-ידי יחידה בח 10 עובדים, העוסקת בפיקוח על מילוי הוראות חוקי הבנייה וקיום תנאי היתרי הבנייה. בשנת 1964 טיפלה היחידה ב-474 עבירות על חוקי הבנייה ובשנת 1965 - ב-265.
- 53 ההוצאה על שירותי תכנון ובניין הסתכמה בשנת 1964/65 ב-570,000 ל"י, וההכנסה - ב-1,474,000 ל"י, כולל כ-724,000 ל"י מס השבחה (ראה קטעים 62 עד 64 להלן) ו-710,000 ל"י אגרת היחרי בנייה.

54 - על-פי ההוראות של פקודה בניין ערים, 1936, שהיתה בתוקף עד פברואר 1966, היתה הסמכות להוציא היתרי בנייה נתונה בידי הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה. כרגיל, בערים גדולות נעזרת הוועדה המקומית בוועדת משנה. בדו"ח הביקורת הקודם הוער שהחלטותיה של ועדת משנה הובאו לאישור הוועדה המקומית באיחור, וכי היתרי הבנייה הוצאו על-ידי ועדת המשנה מיד עם קבלת החלטתה. גם בתקופה הנסקרת נהגה העירייה להוציא היתרי בנייה על-פי החלטות ועדת המשנה ולפני שאושרו על-ידי הוועדה המקומית, פרט למקרים של ערעור מצד חברי הוועדה.

55 - מחוך 70 חיקי בנייה שנבדקו, מהשנים 1962/63 עד 1964/65, נמצאו 20 מקרים שהוועדה המקומית אישרה חכניות אשר הכילו סטיות מחכנית המיתאר, כגון הגדלת אחוזי הבנייה ומרחקים מוקטנים לקווי בניין; לסטיות אלה לא ביקשה הוועדה המקומית את אישורה של הוועדה המחוזית, כנדרש. עוד נוהגת הוועדה המקומית לאשר תוספת בנייה בשיעור של 1%-1.5% משטח המגרש, בכל קומה, ללא אישור הוועדה המחוזית. נמצאו מקרים שהוועדה המקומית ביקשה את אישורה של הוועדה המחוזית לסטיות, לאחר הוצאת היתרי הבנייה ואף לאחר הקמת הבניין, דהיינו הוועדה המחוזית הועמדה בפני עובדות קיימות. בסיכומיה והצעותיה לדו"ח 15 של מבקר המדינה הפנתה ועדת הכספים של הכנסת את תשומת לב שר הפנים לממצאים של מבקר המדינה בתחום זה.

56 - נמצאו שני מקרים של הוצאת היתרי בנייה, לפיהם נקבעו קווי בניין בטטייה ניכרת מחכנית המיתאר, כדלקמן:

- 57 במקרה אחד סומן, בראשית 1964, קו בניין במרחק של 2 מ' מן הרחוב במקום 5 מ', כנדרש על-פי חכנית המיתאר. לאחר גילוי הסטייה הורחה העירייה לקבלן, ביולי 1964, להפסיק את הבנייה ולהרוס חלקים שנבנו עד אז. לאחר-מכן הגיעה העירייה עם הקבלן לידי הסכם, לפיו נתנה לו פיצוי בצורת תשלום בסך 50,000 ל"י, על-פי הערכת שמאי מוסמך, ובצורת המלצה לוועדה המחוזית, לאישור סטייה של חוספת שתי קומות (60% משטח המגרש).
- 58 במקרה שני קבעה הוועדה המקומית, בהיתר הבנייה ממאי 1965, קו בניין במרחק של 8 מ' מגבולות המגרש, בעוד שעל-פי חכנית המיתאר מותר היה לבנות עד 5 מ' מגבולות המגרש. קביעה זו צימצמה את שטח הבנייה מ-134% ל-116%. הקבלן עירער על כך בפני הוועדה המקומית וכעבור מחצית השנה חיקנה הוועדה את ההיתר בהתאמה לתוכנית המיתאר. בעד האיחור בביצוע התיקון על-ידי הוועדה תובע הקבלן מהעירייה פיצוי בסך 14,000 ל"י.
- 59 העירייה הסבירה כי מקור הסטיות הוא בטעויות שנפלו בעת סימון קווי הבניין על-ידיה במפות הטופוגרפיות שצורפו לתכניות הבנייה. הביקורת העמידה את העירייה על החשיבות הטכנית והכלכלית הנועדת לפעולה חקינה ברישוי הבנייה בכל מקרה ומקרה ועמדה על הצורך להנהיג סדרי בידוק במינהל ההנדסי, שיהיה בהם כדי לגלות, בעוד מועד, אף מקרים בודדים של טעות.
- 60 - במקרה אחר אישרה הוועדה, בנובמבר 1964, חכנית להקמת בניין מגורים בן 5 קומות. למטרה זו רכש הבונה מהעירייה דרך ציבורית בשטח של 14 מ"ר במחיר של 5,000 ל"י בקירוב, שצורף אל מגרש הבנייה. בד בבד עם צירוף השטח בוטל קו הבניין בקטע זה, וחלק מהמבנה

שהוקם מגיע עד לקצה גבול החלקה, מבלי להשאיר מרווח, כדרוש.
העירייה גם לא ביקשה את אישור הוועדה המחוזית לשינוי יעוד הקרקע
ואת אישור שר המשפטים לשינוי סוג הקרקע.

61 - נמצאו מקרים בהם אישרה הוועדה המקומית בניית מקלטים בשטח
קטן מהדרוש על-פי הוראות הג"א, או בסטייה מדרישות תקן אחרות,
כגון עובי הקירות ומקום הכניסה.

62 - העירייה נהגה לגבות מס השבחה בשיעור של 40% למ"ר משטח
הבנייה הנוסף במקרה של הענקת תוספת אחוזי בנייה, ובשיעור של
50% מערך ההשבחה של הנכס, במקרה של הגדלת מספר קומות או אחוזי
בנייה, בין אם ההגדלה אושרה על-ידי הוועדה המחוזית - שרק היא
המוסמכת לכך - ובין אם לאו.

63 העירייה טענה, כי ההרשאה לבנות מעל לתכנית המיתאר המקורית גוררת
הוצאות פיתוח רבות מצד העירייה, מחמת הצורך, בעיקר במקרים של
בניית בתים רבי-קומות, להקים בסביבה מבנים נוספים לחינוך ולהכשיר
שירותים ציבוריים; לדעתה, מן הצדק שהבעלים של מגרש, שערכו עולה
באורח ניכר בעקבות מתן ההיתר - ישתתף בהוצאות אלה.

64 הביקורת העירה, כי לפי החוק הקיים מותרת גביית מס השבחה רק
לכיסוי הוצאות הכרוכות בהכנת תכנית בניין עיר או בחיקוניה, ובביצוע
התכנית או החיקון, דבר שלא היה קיים. גביית מס תמורת הגדלה של
אחוזי הבנייה או מספר הקומות - אפילו אושרה ההגדלה על-ידי הוועדה
המחוזית - פסולה מעיקרה, למעט מקרה שההגדלה הותרה רק כתוצאה
מהכנת תכנית בניין עיר או מחיקוניה.

- מבקשי היחרי בנייה נדרשים על-ידי העירייה להמציא מסמכים ואישורים, כגון העחקי תכניות נוספים של המכנה לשם אישור על-ידי מחלקת החברואה, אישורים ממדורי הדרכים והביוב ומחלקת הנכסים של העירייה, אישורים מטעם בעלי הקרקע, וכן ממכון התקנים על הזמנת בדיקות חומרי בניין. דרישות אלה, המוטלות אל מבקשי ההיתר בשלבים השונים של הטיפול בבקשה, גרמו למבקשי ההיתר סרדה יתירה. הביקורת דנה עם העירייה על הצורך בהנהגת רשימת הנחיות שתפרט את המסמכים והאישורים שעל המבקש להמציא לעירייה, יחד עם הגשת הבקשה להיתר בנייה. במאי 1965 הוציאה העירייה הנחיות מחיימות בכתב.

- הוועדה המקומית מחייבת את הבונים להמציא למכון התקנים הישראלי, לבדיקה, דוגמאות של חומרי בנייה של היסודות, העמודים, התקרות והקירות. בחיקי בנייה רבים נמצאו תפודות על בדיקה טיב הבטונים של התקרות והקירות בלבד. הוועדה גם אינה נוהגת לחייב את המהנדסים-המתכננים לצרף חשבון סטטי לבקשת היתר הבנייה. אי הקפדה על קבלת חשבונות סטטיים גורעת ממידת הפיקוח מטעם העירייה על טיב הבנייה. (לעניין זה ראה גם דו"ח שנתי 15 של מבקר המדינה, עמ' 636).

בית משפט עירוני

העירייה מקיימת בית משפט עירוני, המשוכן בבניין בית משפט השלום ברמת-גן, שלפניו מובאים כתבי אישום נגד עבריינים על חוקי-עזר של העירייה ועל חוקים שהעירייה מזונה על הפעלתם. את כתבי האישום מכינה מחלקת המשפטים של העירייה על סמך דו"חות הפקחים. עובדי המחלקה המשפטית מייצגים את החביעה הכללית. בשנת 1964 הגישה העירייה לבית המשפט העירוני 4,400 תביעות ובשנת 1965 - 4,800.

בבית המשפט העירוני מוצסקים שני עובדים מטעם העירייה. עוד נוסאת העירייה במשכורתו של אחד משני שופטי השלום. העירייה נוסאת בהוצאות אחזקת הבניין. בשנת 1964/65 העביר בית המשפט העירוני לקופת העירייה 48,000 ל"י על חשבון קנסות שגבה. באותה שנה הוציאה העירייה 35,000 ל"י על החזקת בית המשפט.

68

נכסים ציבוריים

(1) אחזקת נכסים

בחקופה 1960/61 עד 1964/65 הקימה העירייה בניין נוסף למשרדה, וכן מבנים נוספים כגון: מבני חינוך, "יד-לבנים", מוזיאון, ספרייה מרכזית, בית יולדות, בית אבות, בית מרחץ, חנות מכבי-אש ושוק באחת השכונות. עוד הרחיבה העירייה את רשת הכבישים מ-94 ק"מ ל-130 ק"מ, והמדרכות מ-45 ק"מ ל-70 ק"מ, וכן את רשת הביוב מ-67 ק"מ ל-130 ק"מ והתיעול מ-5 ק"מ ל-28 ק"מ. באותה תקופה רכשה העירייה שמונה מגרשים בשטח כולל של 5.1 דונם בסכום כולל של 208,000 ל"י.

69

בבעלותה של העירייה 85 דירות ו-76 מבנים לחנויות, לקיוסקים ולבית קפה - כולם מושכרים. עוד נמצאים בבעלותה של העירייה 103 דונם אדמה שהוחכרו למשתכני שיכון הוותיקים (בו 436 דירות ו-11 חנויות), 60 דונם אדמה שהוחכרו לצורכי תעשייה וכן 34 דונם מגרשי בנייה (67 מגרשים).

70

בשנת 1964/65 הגיעה ההכנסה מהשכרת נכסים, כולל "בחי גאולים" (ראה קטע 7 לעיל), ל-247,000 ל"י, מזה 45,000 ל"י ממבנים ו-202,000 ל"י מקרקעות. ההוצאה על אחזקת מבני העירייה והציוד שבהם הגיעה באותה שנה ל-180,000 ל"י, מזה 38,000 ל"י לפינוי מגרשים ו-37,000 ל"י לפרעון מילווה.

71

72 בתחום העירייה 4,500 פנסי תאורה, מהם 2,450 פנסי כספית ו-90 פנסי פלואורסצנט. 1,450 מפנסי הכספית הותקנו בשנים 1962/63 עד 1964/65. החל בשנת 1963/64 מטפלת העירייה בהתקנת מספרים מוארים בחזיתות הבתים; עד סוף 1964/65 הותקנו במחצית בחי העיר כ-3,000 מספרים.

73 לשם הסדרת התנועה התקינה העירייה ב-1964/65 180 תמרורי תנועה, מהם 140 זוהרים, וסימנה 160 מעברי חצייה. בעיר 75 איי תנועה, כ-400 מפרצי חנייה, 8 מרשי חנייה מוסדרים ו-67 גידרות בסחוק.

74 כלל ההוצאה של העירייה על אחזקת הנכסים הסתכמה בשנת 1964/65 ב-3,986,000 ל"י - כ-18% מההוצאה הרגילה; כלל הכנסתה מנכסיה הגיעה באותה שנה ל-1,401,000 ל"י בקירוב - 7% מההכנסה הרגילה.

(2) רישום נכסים

75 - על-פי הוראות החוק על העירייה לדאוג לרישום המקרקעין, שבבעלותה או בחכירתה, על שמה בספרי האחוזה. נכסים רבים שהעירייה רכשה או חכרה, ביניהם הפארק הלאומי והאיצטדיון, וכן דרכים ציבוריות שבחומה, טרם נרשמו על שמה בספרי האחוזה.

76 - בכרססת הציוד והריהוט של העירייה נרשמים הפריטים ללא ציון תאריך הרכישה והאסמכתה, וללא רישום פרטים על הכניסה והיציאה, אלא המצאי בעין בלבד; את פרטי המצאי הנרשמים בעפרון, מתקנים מדי פעם בפעם על-ידי מחיקתם ורישומם מחדש. בשוברות התשלום המתיחסים לרכישת ציוד וריהוט אין נוהגים לציין שהפריט נרשם בכרססת-המצאי, כפי שמחייבים סדרי בידוק תקינים. בדיקת המצאי שנעשתה מדי פעם בפעם על-ידי העירייה ביחידות שונות העלתה הפרטי

חסר ויתר, מבלי שביררה את סיבות ההפרשים. בעקבות הביקורת הקימה העירייה ועדה לבדיקת בלאי הציוד והריהוש ולבירור הפרשים במצאי.

(3) מכירת נכסים

בשנים 1960/61 עד 1964/65 מכרה העירייה מגושים בשטח כולל של 49.4 דונם ובמחיר כולל של 3,537,000 ל"י. בין הקרקעות שנמכרו, שטח של 3.5 דונם שהעירייה מכרה לחברה "בורסת היהלומים הישראלית בע"מ" לשיכון בורסת היהלומים, במחיר של 96,000 ל"י. השטח שנמכר מורכב משלושה מגרשים: מגרש בן 1,012 מ"ר, שהעירייה רכשה למטרה זו במחיר של 85,000 ל"י, מגרש בן 1,197 מ"ר, שהעירייה קיבלה בדרך של חליפין, והשאר - מנכסיה שלה. לגבי עיסקת מכירה זו קיבלה העירייה ממשרד הפנים, במאי 1963, שיחרור מחובת פירסום מכרו.

77

במגמה לאפשר העברת בתי-מלאכה מאזורי מגורים כחומר רמת-גן לאיזור בתי-מלאכה בתנאים נוחים, מכרה העירייה, באוקטובר 1962, לחברה של אירגון בעלי מלאכה, העוסקת בהקמת ביחני מלאכה, קרקע בשטח של 2,363 מ"ר, במחיר של 20 ל"י למ"ר, לעומת 30-65 ל"י למ"ר שקבע שמאי, ביולי 1961, לגבי חלקות סמוכות. בחוזה שבין העירייה לבין החברה נקבע, כי כל המועמדים לקבלת ביחני מלאכה במקום החדש חייבים לקבל את אישור העירייה, אולם התנאי של העברת בתי-המלאכה בתנאים נוחים לא נכלל בחוזה העירייה עם החברה.

78

- ועדת ההנהלה של העירייה אישרה 56 מועמדים לקבלת ביחני מלאכה, מבלי להביא את החלטתה לאישור מועצת העירייה. בין המועמדים שאושרו היו חמישה שלא היו להם בתי-מלאכה כחומר העירייה; עשרה ביחנים אחרים, שנמסרו למועמדים מאושרים, הועברו על-ידיהם לאחרים מבלי לקבל את אישור העירייה לכך, כמוחנה בחוזה; העירייה

79

מצידה לא הגיבה על הפרת תנאי זה של החוזה. בבתי-המלאכה שפוננו באיזור המגורים נפתחו 12 עסקים, בלי שהעירייה עשתה למניעת פתיחתם; אחד מבעלי עסקים אלה אף קיבל רשיון מלאכה מהעירייה. מאחר שהעירייה העמידה לרשות החברה, לצורך הבנייה, קרקע במזר שהיה כרוך בהפסד לגבי העירייה, היתה צריכה לנקוט צעדים יעילים, לשט השגת המטרה האמורה במלואה.

80 - במרס 1963 חתמה העירייה עם חברה ווזה בדבר מכירת אדמת בניין בשטח של 38.6 דונם, במחיר של 3,248,000 ל"י. החוזה אושר על-ידי משרד הפנים באוקטובר 1963. מתוך מגמה לפתח את האיזור תוך זמן קצר, חויבה החברה להקים על כל חלקה בשטח הנדון 28 בניינים, להגיש תכניות לבנייתם ולהתחיל בהקמתם תוך שנה מחתימת ההסכם, ולסיים את הקמתם, לרבות טלילת כבישים ומדרכות והתקנת גינות ותאורה, תוך זמן קצוב; להבטחת התחייבויות אלה היה על החברה לרשום חברות נפרדות אשר על שמן יירשם כל מגרש בנייה כאמור, כשלעירייה חוקצב מנייה בעלת זכויות מיוחדות. עוד התחייבה החברה להמציא, כבטחון לביצוע העבודות, ערבות בנקאית על סך 500,000 ל"י, אשר הוחלפה אחרי-כך, בהסכמת הצדדים, בערבות מאת מנהלי החברה. החברה החלה בבנייה רק בראשית 1966 ועד סוף יוני נמצאו בשלבי בנייה שני בניינים בלבד, בלי שהעירייה הפעילה את הערבות, או את זכותה לבטל את ההסכם ללא פיצוי, כפי שהיתה זכאית על-פי החוזה שבידיה.

(4) החכרת נכסים

81 בדו"ח הקודם על הביקורת בעיריית רמת-גן צויין, שביוני 1946 החכירה העירייה לחברה מקומית חלקת קרקע לחקופה של 25 שנים, חמורת דמי חכירה בשיעור של 5.1% מההכנסות ברוטו של החברה. החברה הקימה על

הקרקע בריכה שחייה. בחוזה נקבע, כי בשנת 1971 תעבור הקרקע, על המבנים, המיתקנים והציוד לבעלות העירייה ללא חמורה. בגלל קשיים בפיקוח מטעם העירייה על הכנסות החברה קיבלה העירייה דמי חכירה גלובליים, שהגיעו בשנת 1963/64 ל-10,000 ל"י.

82 - בפברואר 1964 החליטה הנחלת העירייה לנהל משא-ומתן עם החברה בדבר ביטול חוזה החכירה ורכישת מניותיה. במשא-ומתן סוכם שתמורת המניות תשלם העירייה לחברה 423,000 ל"י. ביולי 1964 ביקשה העירייה את אישורו של משרד הפנים לעיסקה, בציננה שהמטרה בביטול החכירה היא קבלת הבריכה לידיה, כדי להבטיח את ניהולה החקין מבחינה עיסקית וציבורית, וכדי שהשטח הסמוך לבריכה ישמש רזרבה קרקעית לפיחות הסביבה. משרד הפנים דרש להמציא לו, הערכת שמאי לגבי ערכה של זכות החכירה. לפני ביצוע ההערכה מטרה העירייה לשמאי, שלא כמקובל, פרטים על מחיר ביטול החוזה שנקבע בינה ובין החברה. השמאי העריך את ערך ביטול החוזה שבע שנים לפני חום תוקפו ב-416,730 ל"י. סכום זה מורכב כלהלן: היוון הכנסה משוערת במקרה של החכרת הבריכה - 156,240 ל"י; המחקנים והציוד - 160,000 ל"י; והחזרת שטח של 6 דונם הצמוד לבריכה, לפי 18,000 ל"י לשנה - 100,490 ל"י (לפי הערך בעת התשלום).

83 הנימוקים לביטול חוזה החכירה היו, לפי דברי העירייה, דרישות בוני בורסת היהלומים לקבלת רזרבה קרקעית עירונית בסביבת הבורסה. נמצא, כי תנאי כזה לא נכלל בחוזה איתה, וכי מאז ביטולו לפני שנתיים נשאר השטח ללא ניצול ובעד כל שנה של הקדמת סיום תקופת החכירה לפני המועד שילמה העירייה מראש פיצויים בשיעור של 18,000 ל"י. כעבור חודשים מספר, בראשית עונת הרחצה 1965, שוב החכירה העירייה, על-פי מכרז, את הבריכה, לאחד ממנהליה לשעבר של החברה, לתקופה של

שנתיים, וזאת חמורת 25,000 ל"י לשנה, לעומת 38,000 ל"י שקבע השמאי לצורך קביעת פיצויי ביטול החוזה.

84 יוצא שההוצאה של 423,000 ל"י - שגרמה לעירייה בעקיפין גם הוצאות ריבית - על ביטול החוזה לא היתה מוצדקת מבחינה משקית, מה גם שחוזה החכירה, שתוקפו היה כאמור לעיל ל-25 שנה, היה פג ב-1971, והצדדים והצדדים היו על-פי החוזה עוברים אז לרשות העירייה בלא חמורה.

(5) גנים ונסיעות

85 בתחום העירייה נמצאים כ-50 גנים ציבוריים בשטח כולל של 280 דונם, מהם גן בן 35 דונם ב"הר-הבנים" שניטע בשנים האחרונות ופארק לאומי על שטח של 1,432 דונם, כולל 317 דונם פרדס, שהעירייה חכרה בשנת 1950 ממינהל מקרקעי ישראל. בתוך הפארק הלאומי נמצא כרם בן 70 דונם, גן ורדים בן 14 דונם, ולידו מבנה לתערוכות ומופעים, אגם מים מלאכותי לשיט בשטח של 31 דונם, בריכת שחייה לימודית לילדים, פינת חי ואמפיתיאטרון. בסמוך לפארק נמצאת חווה חקלאית לימודית בשטח של 300 דונם, לתלמידי בתי-הספר היסודיים, ומשחלה עירונית המספקת שחילים לצורכי הנסיעות של העירייה וגם לתושבים חמורת תשלום. באחזקת גנים ונסיעות מועסקים 173 עובדים, מהם 41 זמניים.

86 בשנת 1964/65 הוציאה העירייה על אחזקת גנים ונסיעות 1,482,000 ל"י - 7% בקירוב מכלל ההוצאה הרגילה, מזה על הפארק הלאומי 629,000 ל"י, על הפרדס 69,000 ל"י ועל המשחלה 47,000 ל"י. ההכנסה מגנים ונסיעות הגיעה ב-1964/65 ל-121,000 ל"י, מזה 47,000 ל"י מהפארק הלאומי, 39,000 ל"י מהפרדס, ו-35,000 ל"י מהמשחלה.

(6) איצטדיון

87 האיצטדיון של העירייה - הגדול במדינה - משתרע על שטח של 317 דונם, מהם 268 דונם בהחכרה מאת מינהל מקרקעי ישראל. בראשית 1965/66, לקראת המכבייה, השלימה העירייה את האיצטדיון, הגדילה את מספר מקומות הישיבה שבו מ-16,000 ל-56,000, הכשירה מגרשי חנייה והגבירה את התאורה. לעבודות אלה הוציאה העירייה כ-2,500,000 ₪ (ראה להלן קטע 175). בשנת 1964/65 הוציאה העירייה 118,000 ₪ לאחזקת האיצטדיון, מזה 70,000 ₪ לפרעון מילווה. ההכנסה הגיעה באותה שנה ל-37,000 ₪. בספטמבר 1965 פירסמה העירייה מכרז להחכרת האיצטדיון והאדמות הסמוכות, לתקופה של 49 שנים; עד סיום הביקורת טרם התקבלה החלטה בנדון.

(7) מחסנים

- 88 העירייה מקיימת מחסן מרכזי וכן מחסני עזר למפעל הזנזה, למחלקת הסכנית ולמחלקת הנסיעות. עוד מחזיקה העירייה נגריה, ולידה מחסן עזר.
- 89 רכישות למחסנים נעשות על-פי מכרזים שנתיים (לגבי חומרים סטנדרדיים), או בגמר המלאי במחסנים, או על-פי דרישות ראשי היחידות. ברכישות ובניפוק מספל אפסנאי, באישורו של יושב-ראש ועדת הקניות. היקף הרכישות למחסן המרכזי של העירייה הגיע בשנת 1964/65 ל-644,000 ₪; בסוף אותה שנה הסתכם ערך הסובין שבמחסן ב-197,000 ₪. ההוצאה להחזקת המחסן הסחכמה באותה שנה ב-40,000 ₪ בקירוב.
- 90 - על-פי חקנה 2 מתקנות העיריות (הסדר קניות וניהול מחסנים), תשי"ט - 1958, תכין ועדת הקניות חכנית קניות בהתחשב עם הצריכה השנתית או העונתית, ולפי חקנה 3 לא תבוצע שום קנייה אלא על-פי

אישור מאת ועדת הקניות. מאז אפריל 1964 אין הקניות מובאות לאישורה של מליאת הוועדה והן מתאשרות על-ידי היושב-ראש שלה בלבד; רכישת חלקי חילוף למכוניות אינה מובאת אף ליושב-ראש הוועדה.

91 - העירייה לא נהגה לערוך מכרז זוטא לגבי כל קנייה העולה על 500 ₪, כפי שהיה דרוש על-פי החוק. העירייה גם לא נהגה לערוך מכרזים לקניות שוטפות של טובין ושירותים, קניות שהצטברו במשך השנה לסכומים שחייבו עריכת מכרז; כך למשל, בתקופה אפריל-נובמבר 1964 שכרה העירייה מכוניות שונות, עם נהגים, בסכום כולל של 200,000 ₪, מזה שילמה 31,000 ₪ לבעל מכונית אחד, 37,000 ₪ - לחברת הובלה אחת ו-13,000 ₪ - לחברה שנייה, ללא עריכת מכרז פומבי, כנדרש.

(8) המוסך העירוני

92 המוסך מטפל ב-70 כלי-רכב של העירייה, מהם 35 לשירותי חברואה וכבישים. 18 כלי-רכב צמודים לשני חברי המועצה ול-16 עובדי היחידות השונות. העירייה השתתפה בשיעור של 50% בהוצאות החזקת רכב על-ידי שני חברי מועצה אחרים. הוצאת העירייה על החזקת הרכב הצמוד והשתתפותה הסתכמו בשנת 1964/65 ב-70,000 ₪ בקירוב.

93 ליד המוסך מחסן ובו מיכלי דלק. בשנת 1964/65 סיפק המוסך דלק בשווי של 94,000 ₪. עוד קנתה העירייה דלק בחחנות דלק מחוץ למוסך. במוסך מועסקים 20 עובדים. מרבית תיקוני כלי-הרכב נעשים במוסך, והיתר במוסכים פרטיים. ההוצאה על המוסך הסתכמה בשנת 1964/65 ב-415,000 ₪, מזה 109,000 ₪ - משכורת, 71,100 ₪ - חלקי חילוף, ו-60,000 ₪ - תיקוני-חוזק.

- 94 בתחנה לכיבוי-אש נמצא מוסך גוסף, המחזק את כלי-הרכב של התחנה ומספק דלק לרכבה.
- 95 - במוסך העירוני נמצאו שני כלי-רכב זחליים ומכונת זיפות, שנרכשו בשנת 1955, מכספי השילומים, באמצעות מרכז השלטון המקומי, במחיר כולל של 32,000 ל"י. הרכב והמכונה לא הוכנסו לשימוש. העירייה הסבירה כי הסיבה לכך היא אי-התאמתם לצורכי העירייה. לאחרונה משחמשת העירייה בכלי-רכב אחד לעבודות הובלה בפארק.
- 96 - בשנת 1962 ייבאה העירייה 100 מדחנים במחיר של 31,000 ל"י. המדחנים לא הותקנו, והם מאוחסנים במחסן העירייה. העירייה הסבירה כי היא עדיין בודקת את האפשרות להפעלתם.
- 97 - בנובמבר 1964 הוציא משרד הפנים הוראות בדבר החזקת רכב ברשויות המקומיות והשימוש ברכב צמוד ל-ידי הברי מועצותיהן ופקידיהן. בניגוד להוראות אלה לא גבתה העירייה, הן מן הנבחרים והן מן העובדים, קטלומים שאפשר היה לגבות בעד השימוש במכוניות למטרות פרטיות.

שירותים ממלכתיים

- 98 הוצאה העירייה לשירותים ממלכתיים בשנת 1964/65 היתה 9,243,000 ל"י. להלן טבלה המראה את ההוצאה (באלפי ל"י) לכל סוג מהשירותים הממלכתיים שניתנו בשנים 1960/61 עד 1964/65 ואחוז ההוצאה מכלל ההוצאה הרגילה של העירייה באותן השנים:

1960/61		1961/62		1962/63		1963/64		1964/65		השירות
האחוז מכלל	ההוצאה הסכום	האחוז מכלל	ההוצאה הסכום	האחוז מכלל	ההוצאה הסכום	האחוז מכלל	ההוצאה הסכום	האחוז מכלל	ההוצאה הסכום	
בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	בחקציב הרגיל	(1)
(11)	(10)	(9)	(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	
23.2	2,575	24.5	3,151	26.1	4,244	25.6	4,904	25.0	5,601	חינוך
3.1	348	2.6	336	3.2	521	4.0	764	4.7	1,042	חרבות
2.6	291	2.5	327	2.5	407	2.6	504	2.3	506	בריאות
7.1	781	7.8	1,001	7.2	1,165	7.5	1,443	7.6	1,702	סעד
1.5	166	2.1	266	1.7	274	1.7	330	1.7	392	דת
37.5	4,161	39.5	5,081	40.7	6,611	41.4	7,945	41.3	9,243	סה"כ

100 מהטבלה עולה, כי משקלם של כלל השירותים הממלכתיים בחוך התקציב הרגיל גדל בשנים סעד 1963/64. עוד מראה הטבלה, כי בשנת 1964/65 חלה ירידה-מה במשקלה של ההוצאה על שירותי החינוך ועלייה בהוצאה על שירותי החרבות, שהורחבו בשנה האחרונה, וכן בשנים קודמות (ראה להלן); בשירותים אחרים (בריאות, סעד ודת) היתה יציבות יחסית.

חינוך

101 להלן פירוט הוצאת העירייה בשנת 1964/65 על שירותי החינוך, לסוגיהם, מקורות מימנם, ושיעור המימון בכלל ההוצאה על כל סוג בשנת 1964/65:

מקורות המימון						סכום ההוצאה	סוג ההוצאה
החקצוב הרגיל של העירייה		השתתפות הממשלה		השתתפות ההורים			
האחוז מכלל ההוצאה	הסכום	האחוז מכלל ההוצאה	הסכום	האחוז מכלל ההוצאה	הסכום		
(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
%	₪	%	₪	%	₪	₪	
82.2	222,000	10.4	28,000	7.4	20,000	270,000	גנני-ילדים (למעט משכורת גננות לגילאי 5)
78.7	1,433,000	1.1	20,000	20.2	368,000	1,821,000	בחי-ספר יסודיים (למעט משכורת מורים)
23.2	356,000	15.0	229,000	61.8	948,000	1,533,000	בחי-ספר על-יסודיים (כולל משכורת מורים)
45.5	297,000	-	-	54.5	356,000	653,000	שירותים נוספים (בבחי-ספר ובגנני ילדים)
100.0	152,000	-	-	-	-	152,000	מוסדות חינוך גבוהה - הקצבות
100.0	982,000	-	-	-	-	982,000	פרעון מילוח
100.0	190,000	-	-	-	-	190,000	מינהל
64.8	3,632,000	5.0	277,000	30.2	1,692,000	5,601,000	סה"כ

103 הטבלה הבאה מראה את מקורות המימון של ההוצאה על שירותי חינוך בשנים 1960/61 עד 1964/65, ואח משקלם בכלל ההוצאה לחינוך:

מ ק ו ר ו ת ה מ י מ ו ן						כלל	שנת הכספים
התקציב הרגיל		השחטפות הממשלה		השחטפות ההורים		ההוצאה לחינוך	
(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
%	אלפי ל"י	%	אלפי ל"י	%	אלפי ל"י	אלפי ל"י	
64	1,634	2	62	34	879	2,575	1960/61
59	1,841	3	93	38	1,217	3,151	1961/62
66	2,798	3	120	31	1,326	4,244	1962/63
70	3,442	3	133	27	1,329	4,904	1963/64
65	3,632	5	277	30	1,692	5,601	1964/65

מניתוח הטבלה עולה, כי בשנת 1964/65 עלתה כלל ההוצאה לחינוך ב-14% על זו של השנה הקודמת; בשעה שחלקה של העירייה במימון ההוצאה עלה ב-5.5%, גדל סכום השחטפות ההורים באותה שנה ב-27% והשחטפות הממשלה - ב-108%. העלייה בהשחטפות ההורים והממשלה באה בעיקר מהרחבת רשת החינוך העל-יסודי ומהעלאת שכר-הלימוד, שהוא רב-משקל בין רכיבי השחטפונות (שכר-לימוד מהווה בהשחטפות הממשלה 83% ובהשחטפות ההורים 56% מהסכום הכולל של השחטפותם בהוצאות החינוך).

105

משרד מבקר המדינה ערך בדיקה במספר מוסדות חינוך, לסוגיהם, ומצא שמצב התחזוקה היה בדרך כלל תקין.

106

בני-ילדים

בשנת הלימודים תשכ"ה קיימה העירייה 45 בני-ילדים, לפי הפירוט דלהלן:

107

מספר הילדים

סה"כ	שלא בגיל לימוד חובה	בגיל לימוד חובה	מספר הכיתות *	מספר הבנים	סוגי גני-הילדים
1,737	145	1,592	48	39	ממלכתיים
<u>200</u>	<u>23</u>	<u>177</u>	<u>6</u>	<u>6</u>	ממלכתיים-דתיים
1,937	168	1,769	54	45	סה"כ
1,658	72	1,586	48	40	בשנת תשכ"ג
2,150	**	**	52	44	בשנת תשכ"ו

* כולל שתי כיתות לגילאי 4, שהעירייה פתחה בשתיים משכונותיה בשנת תשכ"ה.

** עדיין אין נתונים לגבי שנת הלימודים תשכ"ו.

108 עוד 150 ילדים בגיל לימוד חובה ביקרו בשנת תשכ"ה בגני-ילדים של מוסדות וארגונים ציבוריים וכן בגנים פרטיים; בשנת 1964/65 השתתפה העירייה ב-38,000 ל"י בהחזקת ילדים בגיל לימוד חובה בגנים אלה.

109 העירייה נותנת לגני-הילדים שלה את השירותים הבאים: בדיקות רפואיות, בדיקות פסיכולוגיות, חומרי עבודה, משחקים וציוד אישי, וביטוח מפני חאונות. בתשכ"ה גבחה העירייה מהורי ילדי הגנים אגרת שירותים נוספים בשיעור 24 ל"י לשנה.

110 - בשנת הלימודים תשכ"ג גבחה העירייה אגרת שירותים נוספים לגני-הילדים בשיעור של 24 ל"י לילד, בעוד ששר החינוך והתרבות אישר לגבי אותה שנה 22.40 ל"י בלבד. על-פי הוראות משרד החינוך והתרבות, רשות חינוך שאין ביכולתה להעמיד צוות רופאים ואחיות

לרשות הגנים לשם מתן שירותי בריאות, אינה רשאית לגבות תשלום בעד שירות זה. נמצא, כי העירייה כללה בשיעור האגרה תשלום בעד שירותי בריאות (בשנת תשכ"ה 5.25 ₪ לילד), אך סיפקה לגני-הילדים רק שירותי אחות ולא גם שירותי רופא, כנקבע.

בתי-ספר יסודיים

111 להלן פרטים על מערכת בתי-הספר היסודיים בשנת תשכ"ה:

<u>תלמידים</u>		<u>מספר הכיתות</u>	<u>מספר בתי-הספר</u>	<u>סוגי בתי-הספר</u>
<u>ממוצע לכיתה</u>	<u>מספר כולל</u>	<u>מספר</u>	<u>מספר</u>	
34	12,709	377	24	ממלכתיים (כולל 2 בתי-ספר מיוחדים)
32	2,040	63	6	ממלכתיים-דתיים
21	488	23	3	מוכרים
17	34	2	1	לנערים עובדים
<u>33</u>	<u>15,271</u>	<u>465</u>	<u>34</u>	סה"כ
35	15,616	440	33	בשנת תשכ"ג
32	15,040	471	36	בשנת תשכ"ו

112 בשנת תשכ"ה למדו 80 תלמידים, מרמת-גן בבתי-ספר יסודיים מחוץ למקום - רובם בקריית-אנוו, והשאר - בבני-ברק ובחל-אביב - והעירייה שילמה לרשויות מקומיות אלה שכר-לימוד בסך 6,360 ₪. באותה שנה למדו בבתי-הספר שברמת-גן 15 תלמידים מבני-ברק.

113 הנחונים דלעיל מראים, כי בשנת תשכ"ה ירד מספר התלמידים ומן הצד האחר נתווספו כיתות, וכך ירדה הצפיפות לכיתה ב-6% בקירוב. בשנת

תשכ"ו חלה ירידה נוספת בצפיפות - 32 ילד במוצע לכיתה. למן שנת הלימודים תשכ"ב אין לימודים במשמרת שנייה.

114 נוסף על השירותים המקובלים, נתנה העירייה בשנת תשכ"ה לתלמידי בתי-הספר היסודיים את השירותים הבאים: בדיקות רפואיות על-ידי 5 רופאים ($3\frac{1}{2}$ משרות) ו-28 אחיות (15 משרות), מהן 23 עובדות ממשרד הבריאות, שבמשכורתן משתתפת העירייה; ריפוי שיניים; בדיקות פסיכולוגיות על-ידי 6 פסיכולוגים (4 משרות); אספקת חומרי מלאכה; חינוך משלים; ייעוץ מקצועי וביטוח מפני תאונות ותמורת שירותים אלה גבתה העירייה אגרה בשיעור 24 ל"י לשנה. עוד מספקת העירייה לתלמידים נצרכים, ללא חשלום, ספרים, תלבושת אחידה, ושיעורי עזר. העירייה משתתפת ב"הוצאות שיכלול" הנעשות על-ידי ועדי הורים, ולשם כך היא מפרישה 7% מאגרת השירותים הנוספים.

115 חינוך משלים ניתן בשנת תשכ"ה בבתי-ספר יסודיים על-ידי 110 מדריכים (רובם במשרות חלקיות) ב-40 מועדונים וב-17 בתי תלמיד, והקיף כ-5,000 תלמיד בפעולות של חוגים שונים וב-11 חזמונות.

116 בשנת תשכ"ה סיפקו מטבח מרכזי ו-8 מטבחים לימודיים שליד בתי-הספר 3,560 ארוחות יומיות לתלמידי בתי-הספר העירוניים, לשני בתי-ספר של "אורט", לגן-ילדים ולמוסד "מפתח". בקייטנות של העירייה, שהתקיימו ב-12 מקומות, השתתפו באותה שנה 1,770 ילדים, מהם 160 ילדי גנים.

117 באחד מבתי-הספר קיימה העירייה בחודשי הקיץ בית-הבראה לתלמידים ירודי משקל, בני משפחות מעוטות יכולת; בבית-ההבראה עברו בפגרת הקיץ תשכ"ד 110 ילדים בשני מחזורים של 3 שבועות כל אחד. בבית-ההבראה הועסקו עובדים מסגל עובדי הקייטנות ובנוסף לכך עוד

6 עובדים, בכללם 4 מדריכים מיוחדים לבית-ההבראה. בפגרת הקיץ תשכ"ה, מפאת עבודות בנייה בבית-הספר, נשלחו כ-100 ילדים לבתי-הבראה פרטיים, על חשבון העירייה.

118 ההוצאה על הזנה וקייטנה, כולל ביה-הבראה, הסתכמה בשנת 1964/65 ב-567,000 ל"י, וכוסתה: 336,000 ל"י (59%) מהשתתפות הורים, 20,000 ל"י (4%) מהשתתפות הממשלה, ו-211,000 ל"י (37%) מכספי העירייה.

119 - חוק לימוד חובה מחייב רשות חינוך מקומית לדאוג לביקורם הסדיר של ילדים בגיל לימוד חובה בבתי-הספר. במקרה שבראשית שנת הלימודים לא הופיעו להרשמה כל הילדים הכלולים ברשימות מרשם החושבים, מסתפקת העירייה בפנייה בכתב אל הורי הילדים, מבלי לבדוק את סיבת אי הופעתם. להרשמה. השוואת הרישום מים שבבתי-הספר עם אלה של מירשם החושבים הראתה כי בשנת תשכ"ד לא נרשמו בגני-הילדים 225 מבין 1,800 ילדים בגיל לימוד חובה. העירייה גם לא קיימה מעקב אחר ביקורם הסדיר של נערים עובדים חבי לימוד חובה שנרשמו לבתי-ספר ערב. בעקבות הביקורת החלה העירייה בשנת תשכ"ה בבירור סיבות אי-ההרשמה לגני-הילדים ובמעקב אחר ביקורם הסדיר של ילדים ונערים בגיל לימוד חובה.

120 - לפי החוצאות של הבדיקות הפסיכולוגיות שנעשו בשנת תשכ"ו בבתי-הספר שבחחום העירייה, נמצאו בהם 30 תלמידים, שסבלו מהפרעות נפשיות, שמנעו מהם להשתלב במסגרת של בית-ספר רגיל. נוכחות תלמידים כאלה בכיתה רגילה מפריעה בדרך כלל למהלך הלימודים התקין. הביקורת המליצה לעירייה לחפש דרכים למתן חינוך לילדים אלה, בשיתוף פעולה עם רשויות מקומיות סמוכות. בעקבות הביקורת פנתה העירייה למשרד החינוך והתרבות בעניין זה.

חינוך על-יסודי

בשנת הלימודים חשכ"ה קיימה העירייה שלושה בתי-ספר על-יסודיים, והשתתפה בשיעורים של 33% ו-50% בהוצאותיהם של חמישה בתי-ספר על-יסודיים מקצועיים של "אורט". להלן נתונים על בתי-ספר אלה בשנת חשכ"ה:

<u>מספר</u> <u>האלמנטים</u>	<u>מספר</u> <u>הכיתות</u>	<u>מספר</u> <u>בתי-הספר</u>	<u>סוגי בתי-הספר</u>
1,350	38	2	תיכון עיוני
<u>264</u>	<u>9</u>	<u>1</u>	תיכון דתי-עיוני
1,614	47	3	סה"כ בתי-ספר תיכוניים עיוניים של העירייה
1,429	42	4 *	בשנת חשכ"ג
<u>בתי-ספר מקצועיים "אורט"</u>			
238	7	1 **	לטקסטיל (אריגה וטוויה)
152	6	1	לנגרות
209	10	1	לבנות (תפירה, שרטוט וניהול משרדים)
175	6	1	למעבדנים
<u>777</u>	<u>28</u>	<u>1</u>	לחניכים ***
1,551	57	5	סה"כ בתי-ספר "אורט"
<u>680</u>	<u>26</u>	<u>4</u>	בשנת חשכ"ג
3,165	104	8	סה"כ כללי
2,109	68	8	בשנת חשכ"ג
2,476	80	8	בשנת חשכ"ו ****

- * כולל בית-ספר תיכון של ערב שנסגר בשנת תשכ"ה.
- ** העירייה משתתפת בקורטורים של בית-ספר ע"ש שינקר, שנוסד ב-1955 להכשרת טכנאי טקסטיל, והיא מכסה שלישי מגרעון בית-הספר; ב-1964/65 הסתכמה ההשתתפות ב-35,000 ₪.
- *** בשנת תשכ"ו נסגר בית-הספר לחניכים עקב פתיחת בית-ספר מרכזי לחניכים בחל-אביב.
- **** בשנה זו נפתח בית-ספר מקצועי בן 2 כיתות למכניקה ולאקטרוניקה (77 תלמידים).
- 122 עוד פועלים בתחום העירייה: שישה בתי-ספר תיכוניים, מהם שניים בבעלות ארגונים ציבוריים וארבעה בבעלות פרטית, ישיבה תיכונית, בית-ספר למסחר ולפקידות, ושני בתי-ספר לתפירה, בבעלותם של ארגוני נשים. העירייה משתתפת בשכר-לימוד מדורג של תלמידים הלומדים בבתי-ספר על-יסודיים שבתחומה ושמוצאה לה; בשנת תשכ"ה למדו כ-1,200 תלמידים במוסדות שמחוץ למקום.
- 123 ההוצאה על חינוך על-יסודי בשנת 1964/65 (1,533,000 ₪) החחלקה כדלקמן: בתי-ספר עירוניים - 1,174,000 ₪, שכר-לימוד מדורג - 152,000 ₪, בתי-ספר מקצועיים של "אורט" - 162,000 ₪, והקצבות שונות בסך 40,000 ₪. באותה שנה פרעה העירייה על חשבון מילווה לחינוך על-יסודי 146,000 ₪.
- 124 בתחום העירייה נמצאת האוניברסיטה בר-אילן, בה למדו בשנת תשכ"ה כ-1,530 תלמידים ובשנת תשכ"ו - כ-2,100 תלמידים. בשנת 1964/65 נתנה העירייה לאוניברסיטה הקצבה בסך 120,000 ₪.

מפעל חיטכון לחינוך חיכון

125

המפעל לחיטכון לחינוך חיכון בתחום רמת-גן מופעל מאז שנת הלימודים תשכ"ג על-ידי חברת "מרגלית" מפעלי רמת-גן לחינוך חיכון בע"מ (ראה קטע 10 לעיל). 8 מחברי מועצת העירייה משתתפים במועצת המנהלים של החברה בת 16 חברים. הנהלת החברה מורכבת מ-4 חברי מועצת העירייה ועובד העירייה. לסוף יוני 1965 השתתפו במפעל החסכון 3,194 חוסכים. בחשכ"ה נהנו ממפעל החסכון 20 חלמידים ובחשכ"ו - 157 חלמידים, שלמדו באותן שנים בבתי-ספר על-יסודיים. עד 30.6.65 קיבלה העירייה מהחברה הלוואות בסכום כולל של 1,125,900 ל"י בקירוב ושילמה ריבית בסך כ-96,000 ל"י והפרשי הצמדה בסך כ-243,000 ל"י. בהתאם להחלטת מועצת העירייה מפרוואר 1962, אחראית העירייה כלפי החוסכים למילוי כל תנאי ההסכם שבין החברה ובין החוסך. לפי נתוני החברה, מגיעות התחייבויותיה כלפי החוסכים לסוף יוני 1965 ל-1,600,000 ל"י בקירוב, לעומת פקדונות החוסכים בסך 1,126,100 ל"י.

תרבות

126

העירייה מקיימת שבע ספריות ציבוריות, שבהן כ-70,000 ספרים. השלב סיום נמצא מבנה לספרייה מרכזית. עוד מחזיקה העירייה אולם תצוגות, בו מקיימות תערוכות שונות, ואולפנים ללימוד השפה העברית למבוגרים (בשנת 1964/65 השתתפו בהם כ-700 איש ב-36 כיתוח). בשנת 1964/65 קיימה העירייה 20 קורסים ללימוד שפות לוועזיות, חוגים לתלמוד וחוגים לאמנות, שיעורי קיץ אוניברסיטאיים, הקרנת סרטים חינוכיים בקיץ, בגנים ציבוריים, ואירגנה הרצאות ומסיבות, בימות ליל שבת, וסיולים. העירייה מוציאה ירחון "ידיעות רמת-גן" (ב-32,000 עותקים), ונותנת הקצבות לפעולות תרבות וספורט של גופים ציבוריים שונים.

127 הוצאת העירייה לפעולות תרבות הסתכמה בשנת 1964/65 ב-1,042,000 ₪; הפעולות העיקריות היו:

ל"י	
195,000	החזקת מועדוני נוער ופעולות נוער
169,000	החזקת ספריות
153,000	הקצבות למוסדות תרבות ולאירגוני ספורט
137,000	ירחון "ידיעות רמת-גן"
73,000	בימות הסברה והופעות אמנותיות
57,000	תערוכות
50,000	הנחלת הלשון העברית
42,000	שיעורים אוניברסיטאיים, קורסים לשפות, וחוגים

128 ההוצאה לפעולות תרבות כוסתה:

ל"י	%	
83,000	8.0	מתשלומי חושבים
16,000	1.5	מהשתתפות הממשלה
943,000	90.5	מכספי העירייה
<u>1,042,000</u>	<u>100.0</u>	סה"כ

129 העירייה נותנת לתזמורת הקאמרית של רמת-גן תמיכה שנתית; בשנת 1964/65 היתה התמיכה בסך 24,000 ₪. באותה השנה ביקרה התזמורת בחוץ-לארץ ומאחר שלא יכלה לכסות את הוצאות שהייתה שם, לקחה העירייה מבנק הלואאה בסך 80,000 ₪ לשמן שנים, בהתבטח של 8% צמודה למדד יוקר המחיה, והעבירה את סכום ההלוואה לתזמורת.

- 130 - דבר קבלת ההלוואה והעברתה לא אושר על-ידי משרד הפנים, כנדרש על-פי החוק. העירייה מנכה את סכומי פרעונה על-חשבון ההלוואה מסכומי הקצבותיה השנחיות לתזמורת.

בריאות

- 131 העירייה מקיימת ארבע מרפאות הנותנות לתושבים שירותי בריאות כלליים ושירות של טיפול באם ובילד. אחת המרפאות כוללת בית מרקחת ומעבדה. במרפאות מועסקים 16 רופאים, 6 אחיות ו-2 רוקחים, רובם במשרות חלקיות. בשנת 1964/65 היו, לפי הרישום במרפאות, כ-30,000 ביקורים אצל רופאי המרפאות ו-26,500 ביקורים אצל האחיות. העירייה קבעה מחירון לטיפולים הרפואיים; נזקקי-סעד פטורים מחלום. עוד נותנת העירייה הקצבות לקופות-חולים ולמוסדות בריאות שונים.

- 132 בספטמבר 1965 נפתח בית יולדות, שהקימה העירייה ליד בית החולים חל-השומר. בהקמת בית היולדות השקיעה העירייה כ-3,500,000 ל"י. בית היולדות הוא בעל חפוסה של 42 מיטות, ויש בו גם מחלקה גינקולוגית בת 28 מיטות ו-4 חדרי ניתוח, וכן מעבדה למחקר עקרות. בית היולדות מנוהל על-ידי משרד הבריאות, תוך מתן עדיפות אישפוז לתושבי רמח-גן (ראה להלן קטעים 172 עד 174).

- 133 בשנת 1964/65 הסתכמה ההוצאה הרגילה לשירותי בריאות ב-506,000 ל"י, מזה 264,000 ל"י - לאחזקת המרפאות, 155,000 ל"י - הקצבות למוסדות בריאות, ו-87,000 ל"י - לביטוח רפואי של נזקקי-סעד. ההוצאה כוסתה: מדמי טיפול במרפאות ובתחנה לטיפול באם ובילד - 83,000 ל"י, מדמי ביטוח רפואי - 23,000 ל"י, מהשחפות הממשלה בביטוח רפואי של נזקקי-סעד - 20,000 ל"י, והשאר - 380,000 ל"י (75%) - מכספי העירייה.

134 בשנים 1963/64 ו-1964/65 השתתפה העירייה בסך כולל של 186,000 ל"י, מהתקציב הבלתי רגיל, בהוצאות הבנייה של מרכז מגן-דוד אדום שהוקם בחחומה.

135 - שירותי הבריאות ניתנו בחנאי צפיפות: במרפאה שבמרכז העיר ובשתי המרפאות שבשכונותיה לא איפשרו חנאי הדיור עבודה סדירה לרופאים ונוחות סבירה לנזקקים לשירותיהן. במרפאה שברכז היה רופא הילדים מקבל את הפונים אליו בחדר קטן וחשוך המשמש לריחצת הכלים של המעבדה; במרפאה שכונתית גרם חוסר מקום מתאים לכך, שמכשירים חשמליים רפואיים לא ניתנו להפעלה והחולים הופנו למרפאה אחרת, מרוחקת מאוד מהמקום; במרפאה שכונתית אחרת אין חדר המתנה וחדרי הרופא והאחיות חסרי אור ואוויר.

136 - התנאים המיוחדים לבתי מרקחת שנקבעו על-ידי משרד הבריאות (מנהל שירותי הרפואה) בהתאם לסעיף 7 לפקודת המלאכות והתעשיות, קובעים, כי בית מרקחת יהיה מורכב לפחות משני חדרים ושטחו המינימלי של כל חדר יהיה 30 מ"ר. בית המרקחת שליד המרפאה המרכזית שטחו 20 מ"ר בלבד. בבית המרקחת לא היתה הפרדה בין חומרים דליקים לאחרים, והרעלים לא הוחזקו בנפרד, כנדרש על-פי החוק. בית המרקחת פועל כל זמן קיומו ללא רשיון מלאכה ותעשייה, כנדרש. בנובמבר 1965 אישר משרד הבריאות את תכניות העירייה להרחבת בית המרקחת, ובפברואר 1966 אישרה מועצת העירייה הקצבות של 430,000 ל"י להרחבת המרפאה המרכזית ולהקמת מבנה מרפאה באחת השכונות.

סעד

137 למחלקת הסעד של העירייה שלוש לשכות אזוריות, בהן הועסקו 13 עובדים סוציאליים ו-16 עובדי מינהל (במאי 1966 - 15 עובדים

סוציאליים ו-17 עובדי מינהל). בשנת 1964/65 היין בניפולה של המחלקה
 2,120 משפחות לעומת 2,800 ב-1960/61. להלן פירוט פעולות הסעד
 העיקריות, וההוצאה עליהן בשנת 1964/65:

ל"י

418,000	אחזקת 215 ילדים במוסדות ו-72 ילדים במעונות יום	138
208,000	חמיכה כלכלית קבועה ל-300 משפחות ובלתי קבועה ל-40 משפחות	
135,000	דמי אשפוז, דיפוי והבראה ל-180 חולים	
34,000	טיפול מונע לגבי חלמידי בתי-ספר ושיעורי עזר ל-200 חלמיד	
31,000	מענקי זיקנה ל-250 משפחות	
22,000	הלבשה והנעלה ל-600 משפחות	
19,000	סידור 14 זקנים בבתי אבות	
16,000	עזרה קונסטרוקטיבית ל-20 משפחות	

139 החל בשנת תשכ"ד מקיימת העירייה מוסד "מפתן" - מפעל תעסוקת
 נוער, בן כיתה אחת, בו למדו בשנת תשכ"ה 17 נערים נגרות. במפעל
 מתעסקים מדריך מקצועי ומורה. בשנת 1964/65 הוציאה העירייה על
 המפעל 26,000 ל"י.

140 למעוטי יכולת שבתחומה נחנה העירייה בשנת 1964/65 הנחות ממסים
 ומאגרוח חינוך, שהסתכמו ב-514,000 ל"י; הנחות אלה נושמו כהכנסה
 ממסים ואגרות וכהוצאת סעד.

141 כלל ההוצאה לשירותי סעד בשנת 1964/65 הסתכמה ב-1,703,000 ל"י, כולל
 הנחות ממסים, וכוחטה: 225,000 ל"י (13%) - מהשתתפות הממשלה, 66,000 ל"י
 (4%) - מהשתתפות קרובי משפחה, והשאר - 1,412,000 ל"י (83%) - מכספי
 העירייה.

- 142 בהוצאה בשנת 1964/65 (1,703,000 ₪) היחה עלייה של 118% ביחס ל-1960/61 (781,000 ₪) ושל 46% ביחס ל-1962/63 (1,165,000 ₪). העלייה היחה בעיקר בהוצאה על החזקת ילדים במוסדות, תמיכה כלכלית, הנחות משכר-לימוד, ומשכורת ושכר.
- 143 - משרד מבקר המדינה העמיד את העירייה על היחס הבלתי סביר שבין מספר העובדים המקצועיים במחלקת הסעד - 15, כולל 6 עובדים בטיפול מונע, ובין העובדים המינהליים שבמחלקה - 17, העומד בניגוד להוראת מנהל השירות למשפחה של משרד הסעד - עובד מינהל אחד לשלושה עובדים סוציאליים.
- 144 - בחיקים אישיים רבים של הנזקקים לסעד לא נמצאו פרטים על מהלך הטיפול, הדרושים לקביעת סיב הסעד שיש להגיש להם, וגם לשם פיקוח מינהלי. הרישומים שבחיקים אינם מאפשרים לדעת את תדירותם של ביקורי בית ואת חוצאותיהם, או אם בכלל נערכו ביקורים כאלה.
- 145 - כ-300 משפחות מקבלות מהעירייה, זה שנים רבות, תמיכה כלכלית קבועה. העירייה לא ערכה סקר על אפשרות של שיקום מקבלי התמיכה, לרבות הכשרה מקצועית, במגמה לצמצם את מספרם של מקבלי התמיכה הקבועה.
- 146 - על-פי הסדר עם מפעל הפיס, נמסרים דוכנים למכירת איגרות פיס למומלצים על-ידי הלשכות הסוציאליות של הרשויות המקומיות. בתחום עיריית רמת-גן נמצאים 35 דוכנים למכירת איגרות פיס, ורק לגבי ארבעה בעלי דוכנים ניתנה המלצה על-ידי לשכת הסעד של העירייה.

- 147 - בשנת 1959 הקימה העירייה, בסביבה דלילה אוכלוסיין, שוק בן 36 חנויות, שהיו מיועדות לשיקום עולים נכים, בתיאום עם הסוכנות היהודית ועם מלב"ן. בהקמת המבנה השקיעה העירייה 126,000 ל"י בקירוב. 27 מהחנויות הוקצו למימכר מצרכי מזון. להקמתו של השוק לא קדם סקר על התפתחות הכלכלית הצפויה באזור, שנשאר דליל-אוכלוסיין גם לאחר הקמת השוק. סיור של נציגי הביקורת במקום העלה, כי עד סוף 1965/66 לא פתחו 18 מהטוכרים את עסקיהם, מאחר שלדבריהם לא הבטיחה להם הסביבה קיום מינימלי; רק שתיים מהחנויות נמצאות כיום בהשכרה, וחלק משאר המבנים משמש להחזקת בית-ספר לחפירה, ולמחסנים של העירייה. העירייה הסבירה כי עד לאיכלוס מלא יותר של המקום אין היא רואה אפשרות אחרת מאשר ניצול המבנים לצרכיה שלה.

שירותי דת

- 148 שירותי הדת ניתנים על-ידי המועצה הדתית רמת-גן. שירותי הקבורה ניתנים בבתי עלמין שבקרים הסמוכות. ענייני העובדים של המועצה הדתית מנוהלים על-ידי העירייה. בשנת 1964/65 הסתכמה השתתפותה של העירייה - 2/3 מעודף ההוצאה על ההכנסה - ב-392,000 ל"י. עוד הוציאה העירייה באותה שנה 150,000 ל"י להקמת בית מרחץ באחמ משכונותיה.
- 149 בראשית יוני 1966 החליט מבקר המדינה להפעיל את הביקורת על הפעולות המינהליות והכספיות של המועצה הדתית רמת-גן, על-פי סעיף 9(8) לחוק מבקר המדינה, חסי"ח-1958 (נוטח משולב).

אספקת מים

150 עד סוף שנת 1961/62 סיפקה העירייה לתושביה מים שהפיקה מ-16 בארות שלה. החל בשנת 1962/63 קונה העירייה מים גם מחברת "מקורות". להלן פרטים, לפי רישומי העירייה, על כמות המים שהופקה ונקנתה בשנים 1960/61 עד 1964/65 (באלפי מ³):

<u>ה ש נ ה</u>	<u>חפוקת הבארות</u>	<u>נקנה מחברת "מקורות"</u>
1960/61	9,813	-
1961/62	9,205	-
1962/63	8,679	98
1963/64	8,426	486
1964/65	8,667	405

151 בחקופה הנסקרת הרחיבה העירייה את מפעל המים: קדחה באר, הניחה קווי מים נוספים באורך של 17 ק"מ, והתקינה 8,500 מדי-מים; כיום מסופקת כמעט כל כמות המים במדידה באמצעות 17,000 מדי-מים. רשת הצינורות הגיעה ל-199 ק"מ.

152 חלוקת המים בשנת 1964/65 הייתה כדלקמן: 73% לצריכה ביתית, כולל גינון, 9% לחעשייה, מלאכה ומסחר, 8% לגנים ציבוריים ולנטיעות, 2% לבנייה; השאר - כ-8% - מהווה פחת.

153 ההכנסה וההוצאה של מפעל המים בשנים 1960/61 עד 1964/65 היו, לפי נתוני העירייה, כלהלן (באלפי ל"י):

ה כ נ ס ה

<u>1960/61</u>	<u>1961/62</u>	<u>1962/63</u>	<u>1963/64</u>	<u>1964/65</u>	סה"כ	
1,309	1,011	1,081	1,447	1,393	6,241	ממכירת מיט
311	266	255	229	297	1,358	מהשתתפות בעלי-נכסים
<u>1,620</u>	<u>1,277</u>	<u>1,336</u>	<u>1,676</u>	<u>1,690</u>	<u>7,599</u>	סה"כ

ה ו צ א ה

664	706	810	1,003	983	4,166	הוצאות תפעוליות
-	-	40	100	104	244	תשלום לקרן האיזון
105	137	170	237	405	1,054	לעבודות פיתוח
61	33	24	20	16	154	פרעון מילות
<u>830</u>	<u>876</u>	<u>1,044</u>	<u>1,360</u>	<u>1,508</u>	<u>5,618</u>	סה"כ
<u>790</u>	<u>401</u>	<u>292</u>	<u>316</u>	<u>182</u>	<u>1,981</u>	עודף

155 הסבלה מראה, כי בשנים אלה עלתה ההכנסה על ההוצאה בסך 1,981,000 ל"י, וזאת לאחר ביטול הוצאה של 1,054,000 ל"י על עבודות פיתוח ו-244,000 ל"י לקרן האיזון לדמי מיט, ומנוהלת על-ידי נציגות המיט. העודף הועבר להסבון מיוחד בתורת הלוואה לעירייה (ראה להלן, קטעים 229 ו-235). לפי נתוני העירייה הגיעו הפיגורים בגביית אגרות המיט לסוף 1964/65 ל-1,012,000 ל"י.

156 - אגרת המיס, הנגביה מאת הצרכנים יחד עם הארנונות, נרשמת ללא הפרדה מהארנונות, ורק לקראת עריכת הדו"ח הכספי השנתי מחולקת ההכנסה באורח יחסי על-פי האומדנים של סוגי ההכנסה בתקציבים השנתיים. שיטת רישום זו אין בה כדי לשקף נכונה את ההכנסה של מפעל המיס, מאחר שהגבייה למעשה לאו דווקא מהווה אחוז זהה של אומדני ההכנסה לסוגיהם.

157 - לשם חידוש ההשקעות במפעל המיס בבוא העת, מן הדרוש, בהתאם לכללים של נציבות המיס בדבר חישוב מחיר המיס, ובהתאם להנחיות שרי הפנים והחקלאות - להפריש מדי שנה בשנה מהכנסות מפעל המיס כספים לקרן הבלאי. ערך הבלאי לשנת 1964/65 נאמד על-ידי העירייה ב-350,000 ל"י בקירוב: העירייה אינה מערישה כל סכום למטרה זו.

עבודות פיתוח

158 בשנים 1961/62 עד 1964/65 הוציאה העירייה לעבודות פיתוח ולרכישת פרקעות וציוד סך 27,950,000 ל"י (כולל 3,205,000 ל"י שנרשמו בתקציבים הרגילים). ההוצאות העיקריות היו (באלפי ל"י):

<u>1961/62</u>	<u>1962/63</u>	<u>1963/64</u>	<u>1964/65</u>	<u>סה"כ</u>	
1,680	1,439	1,729	2,498	7,346	הקמת מבני הינוך וחרבות
1,120	1,818	1,682	2,380	7,000	סלילה כבישים ומדרכות והתקנת תאורה
1,775	1,838	779	1,531	5,923	התקנת ביוז ותיעול
216	373	914	647	2,150	הקמת בית יולדות
367	309	295	368	1,339	הרחבת מפעל המים והתקנת מדי-מים
15	219	-	830	1,064	רכישת קרקעות
145	281	168	135	729	עבודות בפארק הלאומי
108	92	127	221	548	רכישת מתקנים וציוד לשירותי חברות
26	213	184	-	423	הקמת מבנים למשרדי הקהילה ועבודות שיפוץ
32	52	151	42	277	נטיעות
102	68	49	44	263	הקמת בית אבות
53	84	31	82	250	הקמת בניינים וריבית ציוד לתחנה לכיבוי-אש
-	-	85	150	235	הקמת מבני דח
-	-	120	66	186	השתתפות בהקמת תחנה למגן-דוד אדום בגוש דן

ההוצאה לעבודות פיתוח ולרכישות מומנה מהמקורות הבאים:

160

האחוז מכלל ההוצאה %	ס	ו	כ	ס	ה	השתתפויות
	ל"י					
19				5,196,000		השתתפות בעלי-נכסים
3				912,000		השתתפות מפעל הפיס בהקמת ביח היולדות
24	2	6,618,000		510,000		השתתפות הממשלה
<u>כספי העירייה</u>						
	8			2,247,000		מכירת רכוש
	12			3,447,000		השתתפות התקציב הרגיל
	24			6,700,000		מילונת
76	32	21,332,000		8,938,000		אשראי קבלני
<u>100</u>		<u>27,950,000</u>				סה"כ

הנתונים לעיל מראים כי בתקופה הנ"ל הוציאה העירייה 26% מכלל ההוצאה לפיתוח - למבני הינוך ותרבות, 25% - לכבישים, מדרכות ותאורה, 21% - לביוב ותיעול, 8% - לביח יולדות, 5% - לפיתוח מפעל המים ו-15% - לעבודות ולרכישות שונות. עוד עולה מהנתונים האמורים, כי משקלו של המימון מאשראי קבלני הגיע ל-32% מכלל המימון; התקציב הרגיל השתתף ב-12% וההכנסה ממכירת רכוש כיסתה 8% מן ההוצאה.

161

תכנון עבודות והפיקוח עליהן

- העירייה לא הקפידה על טלילתם של הכבישים באותם רחובות שחיכננה, שפירסמה במכרזים ואשר כללה בחוזים שחתמה עם הקבלנים, אלא סללה רק חלק מהרחובות, ובמקום היחר סללה כבישים ברחובות

162

שלא נכללו בתכנית המקורית ובחוזים: במסגרת ארבעה חוזים מן השנים 1961/62 עד 1963/64, בדבר סלילה 96 רחובות, סללה העירייה רק 59 רחובות, ואילו 58 רחובות אחרים נסללו בלא שהיו בתכנית, במיכרזים ובחוזים, ובלא שהעירייה פירטתה מיכרז חוש. לדעת הביקורת יש לראות הטיבות בכך, שביצוע חכניות הסלילה יהא תואם את העדיפויות שנקבעו על-ידי מועצת העירייה. במקרים של צורך לסטות מעדיפויות אלה רצוי, לדעת הביקורת, שהשינויים יאושרו אף הם על-ידי מועצת העירייה.

163 - לתכניות הבנייה חייבת העירייה, ככל בונה, לקבל אישור מהוועדה המקומית לבנייה ולתכנון עיר, ולגבי חכניות ביוזב ותייעול - גם ממשרד הבריאות. נמצא, כי מתוך 18 עבודות של בניית מוסדות חינוך, שבוצעו בשנים 1961 עד 1963, ביצעה העירייה 9 עבודות ללא אישור הוועדה המקומית; מתוך 8 עבודות ביוזב ותייעול, שבוצעו באותן השנים, ביקשה העירייה את אישורה של הוועדה המקומית רק לגבי עבודה אחת, ולא ביקשה כלל את אישורו של משרד הבריאות. יש לראות בחומרה את העובדה, ששטח מקומית - עירייה ותיקה - אשר מצידה יש לה תפקידים ברישוי הבנייה, אינה מקפידה בשמירה על קבלת האישורים לבנייה, אשר החזק דורש אותם, לשם שמירה על בטיחותו ובריאותו של הציבור.

164 - עובדי מחלקת ההנדסה של העירייה נהגו לקחת חלק, על-יסוד נתונים שבידיה, בעריכת חשבונות שקבלנים הגישו לעירייה על עבודות שביצעו בשבילה. הביקורת העירה לעירייה, שאין מקום לנוהג זה, שכן חשבונות צריכות להיות ערוכות על-ידי הקבלן לבדו, על-פי רישומיו שלו, ולהיזח נבדקות על-ידי מחלקת ההנדסה על סמך יומני עבודה ונתונים בדוקים אחרים שבידיה.

165 - יומני העבודה לגבי עבודות סלילה כבישים אינם מכילים תמיד את כל הפרטים החשובים, כגון כמויות הזמרים שסופקו ורשימות הפועלים לפי מקצועותיהם, פרטים הדרושים על-פי החוזים. בחיקי העירייה אין תיעוד

על עריכת בדיקות של הצפיפות בשכבות המצף והחשתייה של הכביש, כנקבע במיפרטים הטכניים, ולא תיעוד על סיבות ההפסקות או הפיגורים בעבודה, הדרוש לקביעת האחראי להם (בהמש עבודות בנייה כהיקף כולל של 970,000 ל"י נעו הפיגורים מ-9 עד 23 חודשים). לגבי עבודות ביוב הסבה הביקורת אח חשומת לב העירייה לכך, שבטקרים של סטיות במידות ובקמיונות - מן התכנית המקורית לא היה תיעוד נאות על הסיבות לכך, כפי שמקייב הסדר המינהלי התקין. גם לא היה תיעוד שיאפשר לעמוד על פעולה המפקחים מטעם יחידת הביוב באחר ופיקוח היחידה עליה.

165 - באוקטובר 1961 מסרה העירייה לקבלן עבודה בנייה של אולם התעמלות, בהיקף של 266,000 ל"י. בחוזה הותנה, כי אם יהיו שינויים בשכר העבודה ובמחירי החומרים תוך תקופת הביצוע, תשלם עליהם העירייה לקבלן תוספת חתייקרות. העירייה שילמה תוספת החתייקרות, בסכום כולל של 11,000 ל"י, על חומרים על-פי עליית מדד הוצאות הבנייה, שחלה עקב שינוי שער המטבע. נמצא, כי תוספת זו שולמה גם בעד חומרים, אשר רובם ככולם רכש הקבלן עוד לפני שינוי השער, ואילו העירייה שילמה תמורתם, על-פי חשבונות חלקיות של הקבלן, כבר לפי מחיר הרכישה.

מיכרזים וחצעות

167 - החוק מורה, כי לפני תום המועד להגשת הצעות יודיע ראש העירייה לוועדת המיכרזים בכחב את אומדן ההוצאות הכרוכות בחוזה המוצע במקרו. אומדן כזה מתווה חומר בסיסי לבדיקת סבירות המחירים הנדרשים על-ידי המציעים; ללא בסיס זה נערכת השוואה בין התצעות בלבד בלא שיהיה בידי הוועדה חומר המראה את היקף ההוצאות לפי הערכת מומחה. לגבי בניית בניינים ציבוריים והשלמת האינטרדיקציה לא נערכו אומדנים כלל, ולגבי עבודות ביוב לא נמצאו אומדנים לשניים מחוץ שמונה מיכרזים.

- 168 - בשנים 1961/62 ו-1962/63 מסרה העירייה לקבלנים את העבודות של הקמת בניין למשרדי העירייה, בהיקף של 400,000 ל"י, על הנחת קרוי ביוב בהיקף של 76,000 ל"י וכן חיבורי ביוב בהיקף של 40,000 ל"י - על-פי מיכרזי זוטא, במקום מיכרזים פומביים, כפי שמחייב החוק.
- 169 - התקנות בדבר מיכרזים וקבלת הצעות מחירים מחירות לעירייה להגדיל הוצאות של חוזת-קיים בשיעור שלא יעלה על 10% מכלל ההוצאה, ללא ללא פירטום מיכרז נוסף. ב-13 עבודות כנייה, ביוב, חיפול וסלילת כבישים, שנעשו בשנים 1961/62 עד 1964/65, בהיקף כולל של 1,800,000 ל"י בקירוב, הוגדלו סכומי כל החוזים בשיעורים שנוו בין 42% ובין 97%, וטכומן הכולל של עבודות אלה הגיע ל-2,900,000 ל"י בקירוב - ללא פירטום מיכרזים נוספים, ובמקרים אחדים אף ללא אישור מליאת המועצה. העירייה הסבירה, כי בתנאים של עלייה מתמדת במחירים היה פירטום מיכרז חדש מיוקר את מחיר העבודה. הביקורת הצירה לעירייה, כי גם בתנאים האמורים היה עליה לקיים את ההוראות המפורשות של החוק.
- 170 - על-פי החוק, אם החליטה ועדת המיכרזים להמליץ על הצעה שאיננה הזולה ביותר, עליה לרשום בפרוטוקולים את הנימוקים להחלטתה. בשנת 1961/62 המליצה הוועדה - והעירייה פעלה לפי ההמלצה - למסור עבודות סלילה וציפוי של כבישים בהיקף של כ-2 מליון ל"י, בחלקה אותן בין כלופה מציעים, שההצעות של שניים מהם היו יקרות ב-6% ו-7% מההצעה הזולה ביותר, מבלי לרשום את הנימוקים להמלצתה.
- 171 - עבודה אחרת של טיקום ככיסים משנת 1960/61, בהיקף של כ-200,000 ל"י, חולקה בין שני קבלנים שסכומי הצעותיהם היו כמעט שווים, אולם בפריטים שונים היו הפרשים ניכרים. העירייה מסרה

לאחד מהקבלנים את מרבית העבודות, אף-על-פי שבפריטים עיקריים היו מחיריו יקרים מאלה שבהצעת הקבלן השני, ובמהלך העבודה אף הגדילה העירייה בהרבה את הכמויות של פריטים אלה; לעומת זאת, בפריטים שמחיריו של קבלן זה היו נמוכים מאלה של הקבלן השני, בוצעו העבודות בכמויות קטנות מאלה שנכללו במיכרוז. כתוצאה מכך שילמה העירייה לקבלן זה 32,000 ל"י יותר מהסכום שהיחה צריכה לשלם לפי מחיריו של הקבלן השני. ההוצאה על עבודה זו הסתכמה בסופו של דבר ב-320,000 ל"י. העירייה הסבירה, כי התכנית המקורית לעבודה זו התכוונה לבצע תיקונים קלים עם ציפוי עליון בלבד, ורק במהלך העבודה התברר שהיה צורך בשיקום יסודי של הכבישים; כדי לזרז את ביצוע העבודה לא ראתה העירייה מקום לחלק מחדש את העבודות בין הקבלנים, בהתאם למחירי הפריטים בהצעותיהם. הביקורת העירה לעירייה, כי לשיקולים של הצורך בשינוי יסודי של מהות העבודה מן הצד האחד ולזירוז הביצוע מן הצד האחר, לא נמצא תיעוד מתאים, ומכל מקום לא היה בהם כזי לפטור את העירייה, גם לאחר שינוי תכנית הביצוע, מלבחור במציע הזול ביותר, במחיר הכולל של העבודה או בפריטיב מסוימים שלה.

הקמת בית יולדות

בראשית 1955 הוסכם בין משרד הבריאות ובין עיריית רמת-גן שהעירייה תקים על חשבונה בניין לבית יולדות ליד בית החולים "חל-השומר", ומשרד הבריאות יציידו וירהטו, יקבלו לניהולו וישא בהוצאות הפעלתו. משרד הבריאות התחייב להשתתף בהוצאות הקמת בית היולדות במענק, בסך 80,000 ל"י. העירייה התחייבה להקים את הבניין על סמך תכניות, לרבות שינויים בהן, שיאושרו בכתב על-ידי משרד הבריאות. על-פי ההסכם היה על העירייה לסיים את העבודה לא יאוחר מראשית אוקטובר 1957. לאחר חתימת ההסכם התקיימו דיונים

ממושכים בין משרד הכריאות והעירייה, שבמהלכם השתנתה התכנית המקורית, וביח הילדות הוקם תוך שכלולים מרחיקי-לכת וגם הותאם לצרכים הכלליים של בית החולים "חל-השומר". ההשקעה בבניית בית הילדות הגיעה עד 3.5 מליון ל"י ומשרד הכריאות השתכף בה ב-580,000 ל"י. עבודת הבנייה החלה בספטמבר 1957 והסתיימה באמצע שנת 1965, וביח הילדות נמסר לתעודתו בספטמבר 1965, שמונה שנים לאחר המועד המחובבן.

173

- להקמת בית הילדות אישרה מועצת העירייה, עם חתימת ההסכם, הקצבה בסך 600,000 ל"י. השינויים שנעשו במאך ביצוע הבנייה, לא הובאו לאישורה של מליאת המועצה. בעקבות השינויים הרבים גדלה, כאמור, הוצאת הבנייה מן הסכום המחובבן של 600,000 ל"י ל-3.5 מיליון ל"י, וחלקה של העירייה הגיע ל-2.9 מליון ל"י, במקום 520,000 ל"י. המדר הממוצע של הוצאות הבנייה עלה מראשית 1955 עד אוגוסט 1965 ב-100% בקירוב (מ-354 נקודות בראשית 1955 עד 661 ב-1963, ומ-100 נקודות בראשית 1964 - בסיס חדש - עד 115 באוגוסט 1965). עבודת הבנייה נמשכה בכל החקופה האמורה. ההתייקרויות שחלו בחקופה זו בד בבד עם התקדמות העבודות היה בהן כדי להגדיל את חלקה של העירייה בהוצאות עד 800,000 ל"י בקירוב, בעוד שלמעשה הגיע חלקה ל-2.9 מליון ל"י בקירוב. אמנם הוקם בית יולדות משוכלל ומציוד בציוד חדיש, ברמה גבוהה, אולם השינויים שחלו בתכנית המקורית ובהוצאות במשך הביצוע היו כה גדולים, שאין עוד לראות באישור המקורי על-ידי מועצת העירייה לגבי ביצוע מפעל זה אסמכתה מספקת, ובכך חרגה העירייה באופן בולט מהוראות החוק.

174 - עבודת תכנון נמסרה למשרד מהנדסים פרטי והפיקוח על הבנייה נמסר לאיש פרטי שהעירייה מינתה אותו זמנית מפקח על הבנייה. לגבי השלב הראשון של הביצוע (שלד, קירות ורשת כיוב) אושרו חשבונות סופיים בסך כ-500,000 ל"י; בעירייה לא נמצאו העתקים מיומני עבודה, הוראות בכתב לשינויים, לא פנקסי מדידות ולא תיעוד אחר, כך שאין לקבוע מה היה הבסיס לאימות כמויות העבודה וחשבונות הקבלנים. לגבי השלב השני (מחיצות פנימיות ואינסטלציות), שהסתיים באוקטובר 1960, וכן לגבי השלב הסופי (עבודות גמר), שהחל ביולי 1962, שחלו בהם שינויים רבים בעבודות - נמסרו העבודות של בדיקת הכמויות ובדיקת החשבונות למשרד מהנדסים פרטי רק בדצמבר 1963, וזאת לאחר ששולמו כבר 35 חשבונות חלקיות בסך כולל של מליון ל"י בקירוב. אי קיום תיעוד נאות ואיחור רב בבדיקת הכמויות והחשבונות פוגמים קשות במשמעות הפיקוח מטעם העירייה על ביצוע העבודות, ובמיוחד נוכח השינויים הרבים שנעשו במהלך העבודה. יש לקבוע שסכומים גדולים הוצאו על עבודות אלה ללא אותה אפשרות של בדיקה הדרושה בהוצאת כספי הציבור. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה שלא היה מקום למסור את הפיקוח על עבודה זו ובדיקת החשבונות לגורמים פרטיים, כאשר לרשותה עומדת מחלקת ההנדסה לצורך זה. העירייה הסבירה שהתפקיד היה מעבר לכוו-האדם המקצועי שעמד לרשותה. לדעת הביקורת מוטב היה לתגבר את כוח-האדם במחלקה, אפילו בדרך של העסקת מהנדסים על-פי חוזים מיוחדים, ואם זה לא הצליח, היה על מחלקת מהנדס העיר לקיים לפחות אותו פיקוח עליון שהיה דרוש כדי להשלים סדרי בדיקה ותיעוד נאותים.

השלמת האינצטדיון העירוני

175 בשנת 1951/52 הקימה העירייה בחזומה אינצטדיון ובשנים 1964/65 ו-1965/66 ביצעה בו עבודות השלמה בהוצאה של 2.5 מליון ל"י בקירוב.

העבודות כללו עבודות עפר להשלמת הסוללה, התקנת מושבים, התקנת מינהרות-מעבר גוטפוח ותעלת גיקוז, טלילת מסלול ריצה, הקמת מבנים לשירותים, גידור, והכשרת מגרשי חנייה (ראה לעיל, קטע 87). התכנון והפיקוח ההנדסי נמסרו למהנדס פרטי.

176 - דבר מסירת עבודות התכנון והפיקוח הובא לאישור מועצת העירייה ביוני 1965, כשנה לאחר שהמהנדס התחיל בעבודת התכנון, וכאשר חלק ניכר מהעבודות כבר בוצע. החוזה עם המהנדס נחתם רק במאי 1965.

177 - החשלושים למהנדס כללו 2,000 ל"י על חשבון עבודות תכנון מסלול הריצה והפיקוח על ביצועו, עבודות שנעשו על-ידי המחלקה הטכנית של העירייה בלבד. בעקבות הביקורת הודיעה העירייה, כי הסכום ינוכה מסכום ההשבונות הסופי.

178 - על-פי הוראות החוק, מעטפת הצעה שנחקלה על-ידי העירייה אחרי תום המועד להגשת הצעות, לא תוכנס לחיבת ההצעות ותוחזר לשולח מבלי לפתוח אותה. נמצא, שהצעת הקבלן שזכה במיכרו להקמת מבנים בתחום האינדוסטרי (בהיקף של 220,500 ל"י), נחקלה ב-13.1.65, בעוד שהמועד האחרון להגשת ההצעות היה ב-28.12.64. במיכרו לאספקת מושבים במחנה טרומי, מירצפות ומדרגות, והתקנתם (בהיקף של 860,000 ל"י בקירוב), נקבע המועד האחרון להגשת הצעות ל-9.4.65. נחקלו שבע הצעות, מהן אחת ב-12 באפריל 1965 ואחרת - חלקה ב-12 וחלקה ב-13 באפריל. ועדת ההצעות דנה ב-13 באפריל גם בהצעות שנחקלו באיחור, והעבודה אף נמסרה לאחד המציעים, שהצעתו הוגשה באיחור.

- 179 - בדצמבר 1964 פירסמה העירייה מיכרז בדבר הקמת תא למוזמנים נכבדים, ביתני מלחמה ואירוחים, וכן התקנה שערי כניסה וקירות מגן. במיכרז הוחנה שהעירייה רשאית לפצל את העבודות ולמסרן חלקים-חלקים למציעים שונים. נמצא, כי כל העבודות האמורות נמסרו לאותו קבלן שהתקין את המינהרות, אף-על-פי שלגבי העבודות להחקנת שערים וקירות מגן היתה הצעתו יקרה ב-7,000 ל"י בקירוב מהצעה אחרת שהוגשה (36,000 ל"י לעומת 29,000 ל"י).
- 180 באפריל 1965 פירסמה העירייה מיכרז בדבר אספקת 38,000 מושבים והרכבתם באיצטדיון. לפי תנאי המיכרז מותר היה להגיש הצעות אלטרנטיביות והעירייה רשאית לפצל את ההזמנה - אספקה לחוד והרכבה לחוד. בין ההצעות שהוגשו היו שתיים שהכילו הצעה נפרדת לגבי ההרכבה ואחת שהכילה הצעה אלטרנטיבית. אספקת המושבים והרכבתם נמסרו לקבלן במחיר של 424,000 ל"י בעד האספקה ו-360,000 ל"י בעד ההרכבה, בעוד שהיו הצעות אחרות - 408,000 ל"י לגבי האספקה ו-317,000 ל"י לגבי ההרכבה. בפרוטוקולים של העירייה לא נרשמה הנמקה לאי-מסירת העבודה למציע הזנל ביוחר.
- 181 העירייה הסבירה לגבי האספקה - כי החומר שהוצע על-ידי המציע הזול היה שונה מזה שנדרש במיכרז, לגבי ההרכבה - כי בכוונתה היה מלכתחילה לא להפריד את עבודת ההרכבה מהאספקה. משהו מבקר המדינה העיר: (א) מאחר שהעירייה איפשרה במיכרז גם הגשת הצעות אלטרנטיביות, מן הראוי היה לבדוק את ההצעה האלטרנטיבית, לדון בה ולרשום את הסיבה לפסילתה; (ב) אם לא היה כלל בכוונת העירייה לקבל הצעה מפוצלת לא היה מקום לכלול תנאי זה במכרז; בהתחשב בהיקף הניכר של כל אחד מחלקי העבודה, אין לראות מדוע לא פיצלה את ההזמנה, כשהיה לה יתרון כספי מכך.

182 - תוך כדי היבוע והעבודה המוילהת העירייה את היקף העבודות לביצוע המינהרות מ-316,800 ליל ל-451,000 ליל בקירוב - הגדלה משמעותית של 42%, זאת היקף עבודות המבנים והעפר מ-220,500 ליל עד 550,500 ליל - הגדלה של 150% ללא עריכת מיכרזים חדשים, כנדרש.

183 - באמצעות הקבר נכללו כ-45,000 מ³ עפר להשלמת הסוללה, במחיר של 190,000 ליל. לגבי אספקה זו לא נחתם חוזה עם הקבלן, והמחיר נקבע על בסיס של הבאת העפר מבחוץ. כמויות העפר שביצעו נחבט שלוש כללו 26,000 מ³ שנמצאו במקום העבודה והקבלן לא הוצרך להובילין מבחוץ; אף-על-פי-כן שילמה העירייה לקבלן את מלוא המחיר על הבסיס שנקבע בחוזה. בפברואר 1966 הנירה הביקורת על כך לעירייה, אולם עד יוני 1966 טרם חוקן חשבון האישי של הקבלן.

184 - מכון התקנים הישראלי קבע לגבי הבטון בו השתמשו במינהרות אלה, כי טיבו אינו מתאים לזה שנקבע בחוזה (חוזק ב/150 במקום ב/200); העירייה לא דרשה מהקבלן חיקונים או פיצויים מתאימים.

185 - בטיור קצרך נציג מטרה מנכ"ל המדינה עם המהנדס-המפקח באינצטדיון בפברואר 1966, נמצא כי מין אורות המושבים האמבובי מי גממים, מחוסר מעברים מתן של חלפת הניקוז שטביב האינצטדיון וכי מדצפות, מזדגות ומושבים שבטוללה יקעו, מאחר ששתיים החול שמתחתם נוספה במי הגשמים. העירייה דרשה מהקבלן שיבצע את החיקונים הדרושים.

סלילת כביש

186 ביוני 1964 פורסמה העירייה מיכרז בדבר סלילת כביש במחיר של 1.5 מליון ליל. בספטמבר 1964 חתמה העירייה עם קבלן חוזה לפינו החתייב הקבלן לבצע את העבודה תוך 10 חודשים - החלק העשירי מדי

חודש בחודשו. הקבלן מסר לעירייה ערבות בנקאית בסך 75,000 ל"י, לקיום תנאי החוזה. הקבלן ביצע במשך 4½ חודש רק 6% מהיקף העבודה, והעירייה שילמה לו את התמורה בהתאם לכך וביטלה את החוזה עמו. ביוני 1965 מסרה העירייה את ביצוע המשך העבודה למציע השני למיכרז, שהצעתו הייתה ב-150,000 ל"י גבוהה יותר.

187 - העירייה החזירה לקבלן הראשון את הערבות מבלי לחבוע ממנו פיצוי לנזקים שנגרמו לה עקב ביטול החוזה ועקב ליקויים בביצוע העבודה (חוזק ירוד של בטון ביסודות אבני השפה), שנקבעו על-ידי מכון התקנים הישראלי. העבודה נמסרה למציע השני, מבלי שהעירייה פירסמה מיכרז חדש, אף-על-פי שעברה כשנה מאז פירסום המיכרז הקודם. הקבלן השני החל בעבודה ביוני 1965, ואילו החוזה עמו נחתם רק בינואר 1966. במשך הביצוע מצד הקבלן השני חלו מספר הפסקות וביוני 1966 עדיין נמשכה העבודה.

188 - בפברואר 1961 החליטה מועצת העירייה על סלילת הכביש האמור (הרחבה) ברוחב של 20 מ'. בעלי-הנכסים הגובלים את הכביש חויבו בתשלום מקדמה על חשבון השתתפותם בהוצאות הסלילה, מבלי שנשלחו להם הודעות על החלטת העירייה בדבר הרחבת הכביש, כפי שמחייב חוק-העזר של העירייה. במאי 1962 החליטה מועצת העירייה על הרחבה נוספת של הכביש עד כדי 40 מ' בקטעים מסוימים; גם על החלטה זו לא נשלחו הודעות לבעלי-הנכסים. מאחר שהמשא-ומתן עם מע"צ בדבר שיעור השתתפותם בהוצאות הסלילה לא הסתיים, ערכה העירייה בשנת 1964 אומדן חדש של הוצאות הרחבת הכביש והגדילה בהתאם לכך את שיעור דמי השתתפותם של בעלי-הנכסים על חשבון המקדמה. העירייה אמנם אינה גובה לפי שעה מכל בעלי-הנכסים את סכום החיוב המוגדל, אולם היא נוהגת לדרוש סכום זה מבעלי-נכסים הנזקקים לתעודת אישור בדבר תשלום מסים, אף-על-פי שהעירייה לא שלחה לבעלי-נכסים אלה הודעה בכחב על הגדלת החיוב, כנדרש.

משק הכספים

מינהל כספים

189 - תקנות הורשיות המקומיות (הכנת תקציבים), חש"ו-1955; וזכות מועד לסיום דיוני מועצת העירייה בתקציב השנתי - עד 15 בינואר, ומוקד להגשת התקציב המאוחד על-ידי המועצה למשרד הפנים - עד 31 בינואר. העירייה לא העמידה על קיום מוערים אלה: התקציבים הרגילים לשנים 1963/64 ו-1964/65 אושרו על-ידי מועצת העירייה ותועברו למשרד הפנים בסוף מרס 1963 ו-1964, במסדרם, והתקציב לשנת 1965/66 אושר בסוף מרס 1965 על-ידי מועצת העירייה ובדאשית אוקטובר 1965 - על-ידי משרד הפנים.

190 - פקודת העיריות מתירה לעירייה לשלם מקומתה כל חשלוס רק אם הורטה על-ידי התקציב המאושר או הורטה במיוחד על-ידי מועצת העירייה באישורו של משרד הפנים. בשנים 1963/64 עד 1965/66 הוציאה העירייה סכומים על עבודות פיתוח שביצעה בהיקף ניכר לפני שמועצת העירייה אישרה להוצאות אלה תקציבים מתאימים; החלומים על-חשבון עבודות אלה נוצעו גם לפני קבלת אישורו של משרד הפנים, או שנוצעו בלי אישור זה כלל. לדוגמה: על חשבון עבודות פיתוח שנוצעו ב-1963/64 הוציאה העירייה סאפריל עד אוקטובר 1963 - 1,500,000 ל"י בקירוב, בעוד שתקציבי העבודות אושרו על-ידי מועצת העירייה במאצב נובמבר 1963 ועל-ידי משרד הפנים - באוקטובר 1964; על חשבון עבודות משנת 1964/65 הוצאו בתקופת הפריל-יולי 1964 - 700,000 ל"י בקירוב, בעוד שאישור מועצת העירייה נחפבל במאצב יולי 1964 ואישור משרד הפנים - למרבית העבודות - בסוף מרס 1965.

- בדו"ח הביקורת הקודם הוער כי העירייה שילמה מקופתה, שלא כדין, קנסות שהוטלו על-ידי בית משפט על שניים מנבחריה. נמצא, כי בסוף 1962/63 שילמה העירייה טוב מקופתה קנסות שהוטלו על-ידי בית משפט על שלושה מעובדיה, בסך כולל של 1,850 ל"י, אף-על-פי שבפסק דינו של בית המשפט נקבע שהמעשה (שבעבורו הוטל הקנס) לא נעשה חוץ מילוי תפקיד. מחוסר הקצבה מתאימה בתקציב המאושר, הקטינה העירייה את סעיף האכנסות מקנסות בטכום החלטות, שלא כדין. הביקורת העירה כי אין לכסות מקופת העירייה קנסות שהוטלו על עובדי העירייה אישית, פרט לנסיבות מיוחדות מאעבוד פעל בתום לב, וחוץ מילוי תפקידו - נסיבות שלא היו קיימות כאן. משרד מבקר המדינה פנה פעמים מספר לעירייה ולמשרד הפנים בנדון, ומשרד הפנים דרש מן העירייה לפעול למען החזרת הכספים לקופתה; פניות אלה לא נענו.

- פקודת העיריות קובעת כי שיקים לחובת קופת העירייה ייחטמו על-ידי ראש העירייה והגזבר. בניגוד להוראה זו נחתמים השיקים של העירייה על-ידי ראש העירייה ועל-ידי אחד מטגניו. על טטייה זו מהוראת החוק העיר משרד מבקר המדינה עוד בדו"ח הקודם על הביקורת בעירייה. במאי 1966 הוציא בית-הדין הגבוה לצדק, על-פי בקשת חבר מועצת העירייה, צו על תנאי נגד העירייה בנדון. ביולי 1966 החליטה מועצת העירייה, בעקבות הצו, על החחמת הגזבר על השיקים שלה.

- העירייה מקיימת חשבונות במספר בנקים. בין החשבונות חשבון משיכות-יתר, שעל יתרת חובה שלו היא מחלמת ריבית בשיעור של 11%, ואילו על יתרות זכות בחשבונות אחרים היא מקבלת ריבית בשיעור של 2% עד 3.5%. נמצא, כי בחשבונות עו"ש היו תכופות יתרות זכות שהיו עשויות להקטין במידה ניכרת את יתרת החובה בחשבון משיכה-יתר,

ואף לכסותה לגמרי, והעירייה לא עשתה לשם קינוח היתרות, כדי להסוך בהוצאות ריבית. בחשבון עו"ש אחד התזיקה העירייה, למן אוקטובר 1960, סך 35,000 ל"ל ללא תנועה, בריבית של 3.5%. רק ביוני 1965, בעקבות הביקורת, סגרה העירייה את החשבון הזה.

194 - מחלקת הסעד נוהגת לקבל שטרות להבטחת תשלום דמי השתתפות קרובים בהחזקת ילדים במוסדות וכן לפרעון הלוואות שניתנו לנזקקים. בשנים 1964/65 ו-1965/66 ביטלה ועדת הסעד של העירייה שטרות שלא נפרעו במועדם, בסכום כולל של 5,000 ל"ל בקירוב, ללא אישור מועצת העירייה, כנדרש על-פי החוק. בפברואר 1966 מצאה הביקורת עוד שטרות מטוג זה, בסכום כולל של 20,000 ל"ל בקירוב, שזמן פרעונם עבר במסך השנים 1960 עד 1965, ללא טיפול נאות בגבייתם.

195 - תעודות אישור, שהן טפסים בעלי ערך תיעודי וכספי, המוצאות לצורך רישום בטפרי החוזה, קביעת בעלות על נכסים או זכות החזקתם, או מחזור העסקים של ספקים, ניתנות על גבי טפסים בלתי ממוספרים מראש או בצורה מכתבים רגילים. היעדר טפסים ממוספרים מראש אינו עונה על צרכי בידוק תקינים.

מילווה רמת-גן (חינוך)

196 בשנים 1952 עד 1962 הוציאה העירייה, על-פי צווי-הרשאה מסר הפנים, מילווה חינוך בארבע סדרות, בסכום כולל של 1,150,000 ל"ל, לצורך מימון הקמת בית-ספר. עד סוף 1964/65 הפיצה העירייה איגרות מילווה בערכים של 10 ל"ל, בסך כולל של 1,010,000 ל"ל, ופדתה איגרות בסך 107,000 ל"ל. תקופת פרעון המילווה הן מ-9 עד 19 שנה; המילווה נושאת ריבית בשיעור 4%, והאיגרות נפרדות על-פי הגרלה המתקיימת פעמיים בשנה.

197 - נמצא, כי בראשית מאי 1966 היו בידי העירייה 860 איגרות מילווה שלא נמסרו לרוכשיהן, ביניהן 729 איגרות שעלו בהגרלות שהתקיימו בתקופה 1953 עד 1962, ותמורתן לא הוחזרה עדיין לבעליהן.

198 - בעקבות מספר תלונות שהגיעו למשרד מבקר המדינה, עמדה הביקורת על כך, שהעירייה אינה נוהגת להוציא חקודת אישור לצורן רישום העברת נכסים בספרי האחוזה אלא לאחר שמבקש התעודה רוכש איגרות מילווה חינוך, או כאשר המבקש עומד בתוקף על הוצאת התעודה ללא תשלום. דרישה זו מטעם העירייה אין לה בסיס בפקודת העיריות. לדעת הביקורת אין גוף ציבורי רשאי לעשור מתן סיוות, שהוא חייב לתיתו - במקרה דנן מתן חקודת אישור - עם זרישת תמורה שאין לה קשר ענייני מוצדק עם השירות.

הכנסה והוצאה

199 הכנסת העירייה והוצאתה בשנים 1963/64 ו-1964/65, לפי הפרקים התקציביים, מובאים בנספח א'. הטבלה הבאה מראה, בסכומים כוללים, את ההכנסה בפועל של העירייה ואת הוצאתה בשנים 1960/61 עד 1964/65 (באלפי ל'): :

שנת הכנסות	ה כ נ ס ה			ה ו צ א ה			פוזר (+) או גרעון (-)	
	תקציב רגיל	תקציב בלתי רגיל	סה"כ	תקציב רגיל	תקציב בלתי רגיל	סה"כ	פזר	גרעון בסוף השנה
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1960/61	11,110	3,567	14,677	11,090	3,567	14,657	20	1,629 (-)
1961/62	12,867	5,124	17,991	12,866	5,124	17,990	1	1,628 (-)
1962/63	15,309	6,012	21,321	16,251	6,012	22,263	942	2,570 (-)
1963/64	17,673	5,713	23,386	19,150	5,713	24,863	1,477	4,047 (-)
1964/65	19,489	9,455	28,944	22,362	9,455	31,817	2,873	6,920 (-)

201 מחטלה עולה, כי בכל שנה מתחילים הנסקרות היתה עלייה הן בהכנסה והיגילה והן בהוצאה ורגילה; שיעור העלייה השנתית בהוצאה הרגילה היה גדול יותר מזה שבחכונות: בשנים 1962/63, 1963/64 ו-1964/65 - בהוצאה 26%, 18% ו-17%, בסדרן, ואילו בהכנסה - 19%, 15% ו-10%, בסדרן. בטוח 1964/65 הגיעה העלייה בהוצאה ל-7% לעומת שנת 1961/62, והעלייה בהכנסה - ל-51%.

הכנסה

202 הטבלה הבאה מראה את התפלגות ההכנסה לסוגיה בתקציבים הרגילים, בשנים 1960/61 עד 1964/65 (באלפי ₪), ואת האחוז של כל סוג מכלל ההכנסה הרגילה:

203

1960/61		1961/62		1962/63		1963/64		* 1964/65		סוג ההכנסה
האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	
(11)	(10)	(9)	(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
46.0	5,110	53.9	6,936	56.2	8,605	57.1	10,087	53.9	10,498	מסים
20.8	2,309	23.7	3,047	22.8	3,488	19.8	3,501	21.5	4,191	הכנסה משירותים
14.6	1,620	9.9	1,277	8.7	1,336	9.5	1,676	8.7	1,690	הכנסה ממפעל המים
2.7	297	2.5	322	3.3	503	2.0	361	9.1	1,772	היזמת הפותח הממשלה
8.8	984	6.7	863	5.0	765	7.0	1,231	6.8	1,338	השתתפות בעלי-נכסים
7.1	790	3.3	422	4.0	611	4.6	817	-	-	מילווה לקונסולידציה
100.0	11,110	100.0	12,867	100.0	15,308	100.0	17,673	100.0	19,489	סה"כ

* לשם השוואת ההכנסה לסוגיה בתקציבים המפורטים, מוינה ההכנסה בשנת 1964/65 (שנת היגוי המתכונת של התקציב) על-ידי הביקורת בהתאם למיון שהיה נהוג בשנים הקודמות. באותה שנה קיבלה העירייה מילווה לקונסולידציה בסך 527,000 ₪ - 2.7% מהתקציב, שנרשם בתקציב הבלתי רגיל.

204 עד שנת 1963/64 הייתה עלייה מתמדת במשקלה של ההכנסה ממסים בכלל ההכנסה הרגילה של העירייה; בשנת 1964/65 הייתה ירידה במשקלה של הכנסה זו (ראו הקטע על מסים להלן). בהשתתפות הממשלה הייתה בשנת 1962/63 ובשנת 1964/65, המוטברת בקבלת מענק החייקרות חד-פעמי בסך 180,000 ל"י בשנת 1962/63, ובקבלת מענק לתפואי שכר בסך 626,000 ל"י ובקבלה, לראשונה, של מט עבא מקרקעין בסך 519,000 ל"י בשנת 1964/65. ביחד סוגי ההכנסה מסתמנת יציבה יחסית בשנים האחרונות.

מסים

205 הנתנת העירייה ממסים בשנים 1960/61 עד 1964/65, לפי נתוני העירייה, מובאת בטבלה הבאה (באלפי ל"י):

שנת הכספים	סה"כ המסים	ארנונות ומט עסקים		אגרות		היסלים	
		המסים	האחוז מכלל המסים	המסים	האחוז מכלל המסים	המסים	האחוז מכלל המסים
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(7)	(7)	(8)
1960/61	5,110	3,921	76.7	596	11.7	593	11.6
1961/62	6,936	5,481	79.0	763	11.0	692	10.0
1962/63	8,605	6,916	80.4	871	10.1	818	9.5
1963/64	10,087	7,980	79.1	1,184	11.7	923	9.2
1964/65	10,498	8,242	78.5	1,124	10.7	1,132	10.8

חייבים

206 הטבלה הבאה מראה את החייבים לפי סוגי הארנונות בשנים 1961/62 עד 1964/65 (באלפי ל"י):

השנה	סה"כ חייבים	ארנונת רכוש		ארנונת כללית	סה"כ
		על מבנים	על אדמות בניין		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1961/62	6,630	3,688	2,942*		
1962/63	7,609	3,708	3,901*		
1963/64	9,809	4,567	5,242	1,345	3,897
1964/65	10,721	4,432	6,289	1,730	4,559

* אין פירוט

207 מהטבלה עולה, כי החייבים בארנונות עלו בשנת 1964/65 ב-62%, לעומת שנת 1961/62. עיקר העלייה היתה בחייבים בארנונת רכוש - 114%. סיבת העלייה נעוצה בעיקר בהעלאת שוויין של אדמות בניין: בשנת 1961/62 - ג-200%, ב-1963/64 - ג-70%, וב-1964/65 - ג-50%. בשנת 1964/65 היוו החייבים בארנונת רכוש על אדמות בניין 43% מכלל החייבים בארנונות. בחייבים בארנונת כללית על בניינים חלה בשנים 1962/63 ו-1963/64 עלייה בשיעור של כ-24%.

208 בחיובי מס עסקים לא היו תנודות ראויות לציון בחקופה הנסקרת; בשנת 1964/65 הסתכמו החייבים ג-241,000 ל"י.

גבייה וזיכויים

209 הסבלה הכאה מראה את חלוקת הגבייה והזיכויים לפי סוגי הארנונות בשנים 1961/62 עד 1964/65 (באלפי ל"י):

השנה	סה"כ גבייה וזיכויים	ארנונה כללית	ארנונת רכוש		על אדמת בניין
			סה"כ	על מבנים	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1961/62	5,946	3,418	*2,528		
1962/63	7,562	4,182	*3,380		
1963/64	9,476	4,874	4,602	1,374	3,228
1964/65	9,524	4,659	4,865	1,731	3,134

* אין פירוט

210 הסבלה מראה, כי בשנת 1964/65 היתה בגביית כלל הארנונות עלייה ב-60% ביחס לשנת 1961/62; בארנונה כללית - 36% ובארנונת רכוש - 93%. העלייה בגביית ארנונת רכוש לא השיגה את העלייה בחיוב השנתי בארנונה, שהגיעה באותה תקופה ל-114%. בשנת 1964/65 גבתה העירייה ארנונת רכוש על אדמות בניין בסך 3,134,000 ל"י, שהן 69% מהחיוב לגבי אותה שנה. כלל הגבייה והזיכויים ב-1964/65 היוו 8% מהחיוב השנתי, ו-6% מכלל החובה (חיוב שנתי ופיגורים משנים קודמות).

211 סך כל הגבייה כולל, בשנת 1964/65, זיכויים (וניקוני חיוב), הנחות ושיחורים בסך כולל של 1,517,000 ל"י.

212 העירייה נותנת הנחה בשיעור של 7% לחיובים שמיסיהם נגבים במרוכז במקומות העבודה; בשנת 1964/65 הקיפה הגבייה המרוכזת 2,500 נישומים ב-60 מקומות עבודה.

213 - לחייבים בדמי השתתפות בהוצאות פיתוח, ששילמו את חובותיהם במרס 1965, נחנה העירייה הנחה בשיעור של 10%, ללא אישור משרד הפנים, כנדרש על-פי החוק. לפי נתוני העירייה הסתכמה ההנחה ב-60,000 ל" בקירוב.

214 - למפגרים בתשלום ארנונות נהגה העירייה לשלוח הודעות על גבי טופס, שבו התראה להפסקת אספקת המים. משרד מבקר המדינה העמיד את העירייה על כך, שהיא רשאית לנחק את אספקת המים וק בעד חובות בגין אספקת מים וכי דרכי גביית חובות בעד ארנונות נקבעו בפקודת העיריות, ואינן כוללות ניתוק אספקת המים. בעקבות העות הביקורת, הוצא טופס זה מכלל שימוש, בראשית 1966.

פיגורים

215 הסבלה דלהלן מראה את השיגורים בגביית הארנונות, מט עסקים ואגרת מים, לפי נתוני העירייה, לסוף השנים 1961/62 עד 1964/65 (באלפי ל"י):

השנה	ארנונות						
	ארנונות רכוש	ארנונות כללית	מס עסקים	אגרת מים	ארנונות טה"כ		
					על מבנים	על ארמון בניין	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1961/62			983 *	1,427	2,410	10	909
1962/63			1,534 *	1,006	2,540	11	1,092
1963/64	47	2,182	2,229	760	2,989	6	960
1964/65	71	3,648	3,719	595	4,314	9	1,012

* אינ פירוט

216 בפיגורים כגביית הארנונות היחה בשנת 1964/65 עלייה של 79% בהשוואה לטוף 1961/62; העלייה היחה בארנונת רכוש - 278% לעומת ירידה של 59% בפיגורי הארנונת הכללית. העלייה בפיגורי אגרות מים הגיעה בתקופה האמורה ל-11%. סכום הפיגורים לטוף 1964/65 מהווה כשליש מהסכום שעמד לגבייה באותה שנה ו-27% מכלל ההכנסה הרגילה. בסכום הפיגורים נכלל חוב מינהל מקרקעי ישראל בסך 600,000 ל"י בקירוב, בגין ארנונת רכוש, אשר חבותו שנויה במחלוקת.

217 חובות בעלי-נכסים בעד דמי והשתפזותם בהוצאות עבודות פיתוח הגיעו במרס 1965 ל-6,827,000 ל"י.

218 - בשנת 1963 החליטה מועצת העירייה לחייב את חשבונותיהם של המפגרים החטולם מסיחה, בקנס פיגורים בשיעור של 20%. בשנת 1964/65 גבתה העירייה כ-10,000 ל"י בלבד על חשבון קנס פיגורים. במקרים רבים ויחרה העירייה על גביית הקנס כולו או קצתו, מבלי שהביאה את דבר הוויחור לאישורה של מועצת העירייה או של ועדה מתאימה ומבלי שרשמה את קניטוקיה לוויחור. סדרי מינהל תקין של כספים ציבוריים דורשים, שהחלטה על אי גביית סכומים המגיעים לקופה ציבורית תהיה בידני גוף מוסמך כחוק בלבד, והניטוקים להחלטה יהיו נתונים לביקורת.

219 - חוק-העזר של העירייה בדבר היטל עינוגים קובע, כי על כרטיסי כניסה למופעי עינוגים (פרש לכרטיסי קולנוע) יודבק בול בסכום החיטל החל על הכרטיס, וכי הבול יבוטל אגב מכירת הכרטיס, בציון התאריך שבו החקיים העינוג. את הבולים לכרטיסים אלה מוכרת העירייה למארגני המופעים. העירייה לא הקפידה על קיום הוראה זו, ובמקרים רבים נמכרו הכרטיסים ללא הדבקת בולים עליהם, והבולים

הושמדו אחרי קיום המופע בכמונו ובסכום עליהם דיווחו המפקחים.
דרך פעולה זו של העירייה - ללא סדרי בידוק נאותים - מנע ממנה
פיקוח מחאים על גביית ההיטל בהתאם לחוק ועל גביית מלוא הסכום
המגיע. בראשית 1966 הונהגו סדרי בידוק, כדרוש.

220 - בדו"ח הקודם הצביעה הביקורת על אגרות ותשלומים שהעירייה
גבחה ללא אסמכתה חוקית. העירייה ממשיכה לגבות תשלומים ללא
אסמכתה חוקית, כמפורט להלן:

221 ממבקשי היתר בנייה - 5 ל"י בעד העתק מסמך, 5 ל"י בעד תכנית
סניטרית של עסק; 20 ל"י בעד הגשת בקשה לדיון בוועדה המקומית
לתכנון ובניין או בעד ערעור על החלטת הוועדה או בעד הגשת
תכנית שינויים; 20 ל"י בעד חידוש היתר בנייה, בעד התווית קו
בניין או קו גדר או קו מדרכה; 20 ל"י בעד פרצלציה (לכל חלקה) או
העתקת תכנית או הגשת תכנית סניטרית וחיבור לרשת ביוב; 25 ל"י
בעד אישור עקרוני של תכנית בנייה; מ-2 ל"י עד 7.50 ל"י ליחידת
דיוור ומ-15 ל"י עד 100 ל"י למפעל תעשייה - בעד בדיקה של אינסטלציה
סניטרית; ממבקשי רשיון מלאכה ותעשייה - זמי בקשה בסך 45 ל"י
ו"אגרת שיפור" בשיעורים הנעים מ-3 ל"י עד 250 ל"י; מקבלנים
המבצעים עבודות פיתוח של העירייה - תשלומים ל"קרן סעד" בשיעור
של 1/2% מסכום החשבונות שלהם - בהתאם לתנאי החוזה.

222 בסיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים של הכנסת לדין וחשבון מס' 12
של מבקר המדינה לשנת הכספים 1960/61 נדרשו משרד הפנים והרשויות
המקומיות, בין השאר, להפסיק כל גבייה ללא אסמכתה חוקית.

דמי השתתפות בעלי-נכסים בעבודות פיתוח

223 - בהתאם לחוק-העזר של העירייה בדבר טלילת רחובות חליט על בעלי-הנכסים 75% מהוצאות הטלילה. בעריכת אומדן ההוצאות, המשמש בסיס לדרישת מקדמות מבעלי הנכסים, לא התחשבה העירייה בחלקה שלה בהוצאות הטלילה, ודרשה מבעלי-הנכסים מקדמה על בסיס מלוא ההוצאות המשוערות. העירייה הסבירה שחלקה שלה בהוצאות הטלילה מתבטא בהוצאות העקיפות שהיא נושאת בהן. משרד מבקר המדינה העיר, כי לפי הוראות החוק יש לחשב את השתתפות בעלי-הנכסים בשיעור של 75% מהוצאות הטלילה הממשיות.

224 - המקדמות שבעלי-נכסים שילמו על חשבון טלילה עלו במקרים אחדים על חלקם בהוצאות הממשיות המגיע מהם לפי החשבון הסופי, והעירייה לא המציאה לבעלי-הנכסים הודעה על האפשרויות העומדות לזכותם ולא החזירה את המטפים המגיעים להם. היה קיים פיגור רב בחישוב סכום החיוב הסופי של בעלי-נכסים בעד השתתפותם, פיגור שהגיע לעתים עד שנה מזמן הגשת החשבון על-ידי הקבלן. בעקבות הביקורת החלה העירייה, באמצע 1964, לשפל בהסדרת החשבונות של בעלי-הנכסים ולהחזיר להם המרשים שעמדו לזכותם. עד מאי 1966 הוסדרו כ-10,000 מחוך 33,000 חשבונות.

225 - העירייה היתה נוהגת לחייב את בעלי-הנכסים בדמי השתתפות בהוצאות בניית ביבים על-פי חשבונות ארעיים וקבעה, כי החשלומים ייחשבו כחשלומים על חשבון עד לחישוב סכום ההשתתפות הסופי. העירייה לא הכינה, זה שנים רבות, חשבונות סופיים ולא קבעה את מצב חשבונות של כל בעל-נכס. עם פירסומו של חוק-עזר חדש בדבר בניית ביבים, בפברואר 1964, נקבעו דמי ההשתתפות בצורת היטל ביוב בשיעורים קבועים.

226 - על חשבון דמי השתתפות בעלי-נכסים בהוצאות תיעול נהגה העירייה לגבות מקדמה לפי 40 אג" למ"ר, ולא לפי 75% מההוצאות המוערות (לפי שטח הנכס), כנקבע בחוק-העזר. העירייה טרם ערכה חשבון טופי של דמי השתתפיות המגיעים לה בעד עבודות שנעשו בעשר השנים האחרונות.

הוצאה

227 להלן התפלגות ההוצאה בתקציב הרגיל, בשנים 1960/61 עד 1964/65, לסוגיה (באלפי ל"י), ואחוז כל סוג מכלל ההוצאה הרגילה:

1960/61		1961/62		1962/63		1963/64		1964/65		סוג ההוצאה
האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	האחוז	הסכום	
(11)	(10)	(9)	(8)	(7)	(6)	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
6	681	7	841	7	1,063	5	996	6	1,251	הנהלה כללית
29	3,193	31	4,046	31	4,950	31	5,992	36	8,116	שירותים מקומיים
31	3,411	34	4,297	33	5,436	34	6,555	36	8,041	שירותים ממלכתיים
6	664	5	706	5	810	6	1,157	5	1,088	מעל המים
14	1,622	10	1,252	9	1,528	7	1,185	7	1,470	הוצאות חד-פעמיות
14	1,519	13	1,724	15	2,464	17	3,265	10	2,396	ערכון פילוח
100	11,090	100	12,866	100	16,251	100	19,150	100	22,362	סה"כ

מהטבלה עולה, כי משקלה של ההוצאה על שירותים מקומיים, שהיה יציב בשנים 1961/62 עד 1963/64, עלה בשנת 1964/65 ב-5%; העלייה נבעה מחשומי הפרשי שכר לעובדי העירייה, שנזקפו לסעיף "שונות" בפרק שירותים מקומיים, ושהסתכמו ב-1,108,000 ל"י, לעומת 138,000 ל"י בשנה הקודמת. סכום ההוצאה על פרעון מילווה בשנת 1964/65 אינו כולל סך 1,559,000 ל"י שנזקף לחקצי הבלתי רגיל, ומכאן הירידה במשקלה של הוצאה זו בכלל ההוצאה הרגילה; ההוצאה על פרעון מילווה הסתכמה לפיכך ב-3,955,000 ל"י - השווה ל-18% מהתקציב הרגיל. ביתר סוגי ההוצאה היתה בשנים האחרונות יציבות יחסית.

מילווה

עומט המילווה והאשראי (קרן) של העירייה, לסוף השנים 1960/61 עד 1964/65, ניתח בטבלה הבאה (באלפי ל"י):

השנה	מילווה	אשראי	סה"כ	כאחוז מכלל ההוצאה הרגילה
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1960/61	4,392	1,998	6,390	58
1961/62	5,049	2,842	7,891	61
1962/63	7,130	3,669	10,799	66
1963/64	9,822	3,480*	13,302	69
1964/65	13,522	3,642	17,164	77

* כולל 1,981,000 ל"י - הלוואה ממפעל המים (ראה קטע 155 לעיל).

230 הטבלה מראה עלייה מחמדה במשקלו של עומס המילווח ביחס לתקציב הרגיל. בסוף שנת 1964/65 היווה האשראי 21% מכלל העומס.

231 ההוצאה לפרעון מילווח ואשראי בשנת 1964/65 (3,955,000 ₪) החחלקה: על-חשבון קרן - 2,823,000 ₪, ריבית - 628,000 ₪ והפרשי הצמדה - 504,000 ₪. פרעון האשראי באותה שנה - 2,361,000 ₪ - היווה 60% מכלל ההוצאה לפרעון מילווח ואשראי.

עודף וגרעון

232 בראשית 1960/61 היה לעירייה גרעון נצבר בסך 1,649,000 ₪. בשנים 1960/61 ו-1961/62 הסתיימו פעולות העירייה בעודף כולל של 21,000 ₪, ואילו בשנים 1962/63 עד 1964/65 הסתיימו פעולותיה בגרעונות שהסתכמו ב-5,292,000 ₪. הגרעון הנצבר ליום 31.3.65 הגיע ל-6,920,000 ₪, השווה ל-31% מההוצאה הרגילה בשנת 1964/65.

233 להלן טבלה המראה את התהוות העודפים והגרעונות השנתיים של העירייה, בהשוואה לאומדנים (באלפי ₪):

ה ש נ ה	הכנסה רגילה			הוצאה רגילה			עודף (+) או גירעון (-)	
	אומדן	בפועל	אחוז ההכנסה בפועל מהאומדן	חקציב	בפועל	אחוז ההוצאה בפועל מהחקציב	נאמד	בפועל
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1960/61	12,438	11,110	90	12,257	11,090	טע	181 (+)	20 (+)
1961/62	15,114	12,867	85	14,690	12,866	88	424 (+)	1 (+)
1962/63	17,972	15,309	85	17,933	16,251	90	39 (+)	942 (-)
1963/64	21,463	17,673	82	21,446	19,150	90	17 (+)	1,477 (-)
1964/65	23,621	19,489	82	24,432	22,362	92	811 (-)	2,873 (-)

235 - כדי לאזן את החקציב הבלתי רגיל לשנת 1964/65, רשמה העירייה גפרק מילווה שבחקציב זה הכנסה מעודף מפעל המים בסך 406,728 ל"י, סכום העולה ב-225,201 ל"י על העודף הממשי של מפעל המים (ראה קטע 155). רישום זה גרם להקטנת הגרעון בסכום האמור.

236 הטבלה מראה, כי הפער בין ההכנסה בפועל ובין אומדן ההכנסה הלך וגדל במשך השנים, בעוד שהפער בין ההוצאה בפועל ובין החקציב היה יציב יחסית באותן שנים. בעוד שההוצאה בפועל געה בשנים האמורות בין 88% עד 92% מן החקציב, נע מימוש ההכנסה בין שיעור של 90% בשנת 1960/61 עד 82% בשנת 1964/65. בארבע השנים הראשונות חיכונה העירייה עודף כולל של 661,000 ל"י, ואילו בפועל היה לה בשנים אלה גרעון בסך 2,398,000 ל"י; לשנת 1964/65 הכינה העירייה חקציב בגרעון של 811,000 ל"י, בעוד שבפועל היה לה גרעון של 2,873,000 ל"י. הגרעון נוצר איפוא בעיקר מאי-מימוש ההכנסה בשנים הנ"ל.

237 המצב הכספי של העירייה לסוף 1964/65 היה קשה למדי: מול אמצעים נזילים (קופה, בנקים וחשבון סילוקין) בסך 1,281,000 ל"י עמדו התחייבויות (משיכות-יתר, זכאים ופקדונות) בסך כולל של 6,333,000 ל"י; מול מילווה שטרם נתקבלו מהבנקים וכן חייבים שונים ומקדמות בסכום כולל של 1,751,000 ל"י, עמדה יתרת מילווה והשתתפויות שטרם הוצאו למטרותיהם בסך 3,780,000 ל"י.

238 גם חשבונות העירייה מהתקופה אפריל-דצמבר 1965 מראים, כי מצב הנזילות חמור: בסוף אוגוסט 1965 היו לעירייה מזומנים בסך 68,000 ל"י, לעומת משיכות-יתר בסך 1,963,000 ל"י. יש לציין שבדצמבר 1965, למשל, הסתכמה ההוצאה החודשית הקבועה לשכר ב-1,250,000 ל"י בקירוב, ולסעד, לפרעון מילווה ואשראי - ב-700,000 ל"י בקירוב, בעוד שההכנסה הממוצעת לחודש היחה בתקופה אפריל-דצמבר 1965 - 1,643,000 ל"י.

239 בראשית יוני 1966 לא שילמה העירייה עדיין חלק מהפרשי השכר לעובדים, בעקבות הסיווג החדש. העירייה גם מפגרת בחודשיים בערך בהעברת ניכויי מס הכנסה וביטוח לאומי לתעודתם; בפברואר 1966 היה קיים פיגור של כשלושה חודשים בסילוק סכומי האשראי לקבלנים ולספקים (כ-700,000 ל"י).

*

*

*

עיריית רמח-גן רשאית לרשום לזכותה פיתוח נאה של העיר; לא רק גנים ציבוריים ורחובות יפים, אלא גם מבני חינוך מוזיקים ברמה נאותה. בתקופת הדין וחשבון גם השלימה העירייה מפעלים חשובים, במיוחד בית היולדות והאיצטדיון, וכללה בתחומה את האוניברסיטה בר-אילן ואת בית-החולים תל-השומר.

לעומת הישגים אלה מצביע הדו"ח על ליקויים בעלי-משקל ועל פגיעות רבות בחוק, שאינם הולמים עירייה גדולה ומבוססת. העירייה לא שמרה כיאות על המסגרת המחייבת בקביעת חנאי העבודה לעובדיה, פיגרה בגביית חובות המגיעים לה ולעומת זה גבתה, כפי שעשתה כבר בעבר, סכומים שאינם מגיעים לה, נחנה היתרי בנייה שלא בהתאם לחוק, הקימה חלק ממפעליה בהוצאה גדולה מיכולתה הכספית, ולא שמרה די הצורך, בתהליך ההקמה, על סדרים הנוגעים לעבודות ציבוריות. חוץ כך אף נכנסה עירייה אמידה זו במצב כספי קשה, דבר העלול לגרוע מהשם הטוב, ממנו היא נהנית, ומסיכויי התפתחותה. חשיבות רבה נודעת אפוא לכך, שהעירייה תעשה מכאן ואילך למען הקפדה מלאה על הוראות החוק וכללי המינהל הציבורי התקין.

משדד מבקר המדינה

ירושלים, כ" בחשוון תשכ"ז
3 בנובמבר 1966

נספח ב'

חשבון האקטיב והפסיב
(להאריזים 31.3.64 ו-31.3.65)

<u>31.3.65</u>	<u>31.3.64</u>	<u>ה פ ס י ב</u>	<u>31.3.65</u>	<u>31.3.64</u>	<u>ה א ק ט י ב</u>
₪	₪		₪	₪	
642,936	-	מסיכות-יחר	1,136,081	1,567,322	מזומנים בקופה ובבנקים
5,368,012	2,131,599	זכאים	145,288	55,749	האוצר - חשבון סילוקין
321,779	267,261	פקדונות	* 1,471,979	320,565	חייבים
2,075,112	1,222,626	יחרת מילווה ואשראי שלא הוצא	81,815	91,358	מקדמות
509,484	331,454	יחרת השתתפות בעלי-נכסים שלא הוצא	93,802	93,802	מניות
1,195,636	2,319,359	יחרת הכנסה ממכירת רכוש	* 1,980,768	1,799,240	קרן השקעות של מפעל המים
1,913,811	1,918,956	קרנות (השקעות מפעל המים, מניות ופחה כלי-רכב).	6,919,808	4,046,635	גרעון
<u>12,026,770</u>	<u>8,191,255</u>	סה"כ	<u>12,026,770</u>	<u>8,191,255</u>	סה"כ

* כולל 1,253,000 ₪ - חובות מוסדות כספיים על-חשבון מילווה שאושרו.

אא כולל 225,201 ₪ שלא בדין (ראה קטע 235)

אאא כולל כ-2,250,000 ₪ - לקבלנים ולמפקים, כ-1,800,000 ₪ - משכורות ושכרן כ-950,000 ₪ - משרדי ממשלה ומוסדות שונים.

אאאאא כולל 257,000 ₪ - פקדונות על-חשבון מסי בנייה.

עומס המילווה

עומס המילווה והאשראי (קרן) ליום 31.3.65 הסתכם ב-17,164,000 ₪.

